

2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos pasiektų tikslų ir uždavinių vertinimo ataskaita

Šis dokumentas yra „Kiekybinio ir kokybinio 2007–2013 m. veiksmų programų pasiektų tikslų ir uždavinių vertinimo“ integruotos ataskaitos 1 priedas

**Kuriame
Lietuvos ateitį**

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

1.1	VEIKSMŲ PROGRAMOS FIZINIO IR FINANSINIO ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ.....	4
1.2	ŽIPVP INDĒLIS DIDINANT UŽIMTUMĄ, ĮGYVENDINANT LISABONOS STRATEGIJĄ IR ES BALTIJOS JŪROS REGIONO STRATEGIJĄ.....	10
1.2.1	ŽIPVP indėlis didinant užimtumą (darbo vietų kūrimui).....	10
1.2.2	ŽIPVP indėlis įgyvendinant Lisabonos strategiją.....	12
1.2.3	ŽIPVP indėlis įgyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją.....	14
1.3	ŽIPVP PRIORITETŲ REZULTATYVUMO IR POVEIKIO ANALIZĖ.....	16
1.3.1	ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ rezultatyvumas ir poveikis.....	16
1.3.1.1	Uždavinys Nr. 1 „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“.....	16
1.3.1.2	Uždavinys Nr. 2 „Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje“.....	19
1.3.1.3	Uždavinys Nr. 3 „Stiprinti socialinę aprėptį“.....	22
1.3.2	ŽIPVP 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ rezultatyvumas ir poveikis.....	24
1.3.2.1	Uždavinys Nr. 1 „Tobulinti ir stiprinti mokymosi visą gyvenimą institucinę sistemą“.....	24
1.3.2.2	Uždavinys Nr. 2 „Gerinti mokymosi visą gyvenimą paslaugų kokybę“.....	26
1.3.2.3	Uždavinys Nr. 3 „Didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą“.....	29
1.3.3	ŽIPVP 3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ rezultatyvumas ir poveikis.....	33
1.3.3.1	Uždavinys Nr. 1 „Tobulinti tyrėjų kvalifikaciją ir kompetenciją, skatinti jų mobilumą“.....	33
1.3.3.2	Uždavinys Nr. 2 „Padėti didinti tyrėjų skaičių ir mažinti jų amžiaus vidurkį Lietuvoje“.....	34
1.3.4	ŽIPVP 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ rezultatyvumas ir poveikis.....	36
1.3.4.1	Uždavinys Nr. 1 „Tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą bei stiprinti administracinius gebėjimus valstybės tarnyboje“.....	36
1.3.4.2	Uždavinys Nr. 2 „Gerinti veiklos valdymą, geriau įgyvendinti ES politikas, tobulinti viešojo administravimo struktūrą“.....	37
1.3.4.3	Uždavinys Nr. 3 „Gerinti ekonominės veiklos reglamentavimą, paslaugų teikimą gyventojams ir verslui“.....	40
1.3.5	ŽIPVP 5 prioriteto „Techninė parama“ rezultatyvumas ir poveikis.....	42
1.3.5.1	Uždavinys Nr. 1 „Užtikrinti efektyvų ES struktūrinės paramos, gaunamos pagal Konvergencijos tikslą, valdymo ir kontrolės sistemos funkcionavimą įgyvendinant šią Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą“.....	42
1.3.5.2	Uždavinys Nr. 2 „Gerinti visuomenės informuotumą apie Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos teikiamą paramą bei įgyvendinimo rezultatus, vykdyti Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos vertinimą“.....	43

SANTRUMPOS

EAVP	-	2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa
EK	-	Europos Komisija
ES	-	Europos Sąjunga
EUROSTAT	-	Europos Sąjungos statistikos tarnyba
SFMIS	-	ES struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema
SSVP	-	2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa
ŽIPVP	-	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa
TPVP	-	2007–2013 m. Techninės paramos veiksmų programa

1.1 VEIKSMŲ PROGRAMOS FIZINIO IR FINANSINIO ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ

2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa buvo (toliau – ŽIPVP) buvo skirta investicijoms į darbuotojų kompetencijų stiprinimą ir užimtumo didinimą. Įgyvendinant šią programą, buvo siekiama keturių pagrindinių tikslų: (1) didinti gyventojų ekonominį aktyvumą ir užimtumą bei skatinti kokybiškų darbo vietų kūrimą; (2) padidinti Lietuvos gyventojų galimybes mokytis visą gyvenimą; (3) tobulinti tyrėjų kvalifikaciją ir kompetenciją, didinti tyrėjų skaičių; (4) stiprinti administracinius gebėjimus ir didinti viešojo administravimo efektyvumą.

2007–2015 m. žmogiškųjų išteklių plėtrai skatinti buvo skirta daugiau nei 1,138 mlrd. eurų ES struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšų, už kurias iš viso įgyvendinta 2 218 projektų. Daugiausiai lėšų buvo skirta kokybiško užimtumo ir socialinės aprėpties skatinimui (47 proc.) bei mokymosi visą gyvenimą skatinimui (23 proc.).

Informacija apie ŽIPVP fizinį įgyvendinimą per visą finansinį laikotarpį, pateikiama ataskaitos 1.4 dalyje, kurioje analizuojamas ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas pagal atskirus ŽIPVP prioritetus.

Finansinė informacija apie ŽIPVP įgyvendinimą pateikiama pagal ŽIPVP prioritetus kaupiamuoju būdu nuo programavimo laikotarpio pradžios iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos.

1 lentelė. Informacija apie ŽIPVP finansinį įgyvendinimą (eurais)

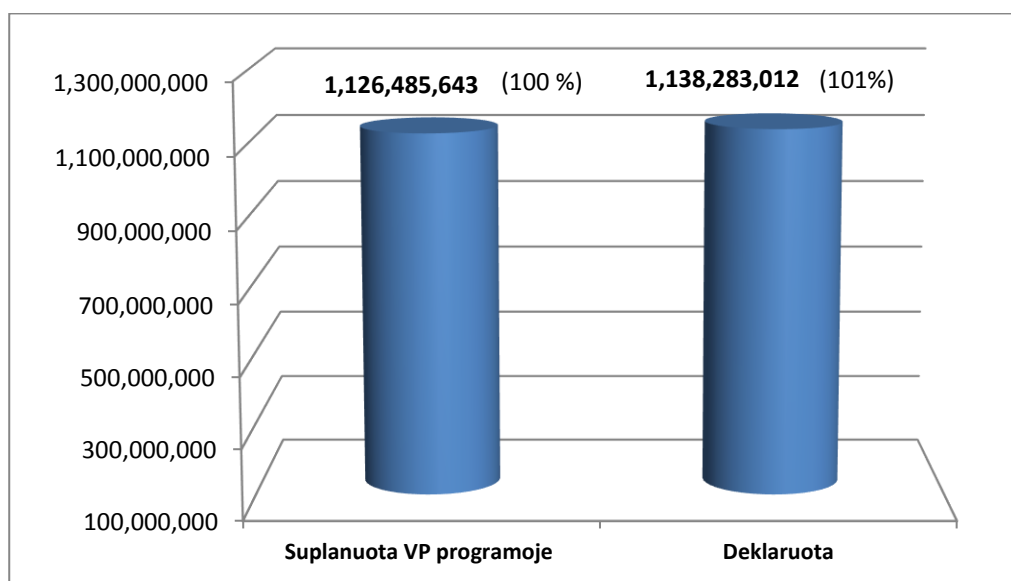
	Bendras ŽIPVP finansavimas (ES ir nacionalinis) ¹	ES įnašo (viešojo ar bendrojo) apskaičiavimo pagrindas	Bendra paramos gavėjų sumokėta finansavimo reikalavimus atitinkančiųjų patvirtintųjų išlaidų suma ²	Atitinkamas viešasis įnašas ³	Įgyvendinimas (proc.)
	a	b	c	d	e=c/a (jei bendros išlaidos) arba d/a (jei viešosios išlaidos)
1 prioritetas: „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“	522 947 421	bendrojo	534 651 400,95	498 675 305,90	102,2%
2 prioritetas: „Mokymasis visą gyvenimą“	256 991 886	bendrojo	262 101 234,86	259 916 799,44	102,0%
3 prioritetas: „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“	136 478 183	bendrojo	136 554 482,15	135 896 402,41	100,1%
4 prioritetas: „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“	181 629 418	viešojo	174 759 106,91	174 743 082,61	96,2%
5 prioritetas: „Techninė parama“	28 438 735	viešojo	30 216 786,87	30 216 786,87	106,3%
Iš viso:	1 126 485 643,00		1 138 283 011,74	1 099 448 377,23	101,0%

¹ ŽIPVP numatyta finansavimo suma pagal visus finansavimo šaltinius.

² Deklaruotinos (panaudotos) lėšos pagal visus finansavimo šaltinius.

³ Deklaruotinos (panaudotos) lėšos neįskaičiuojant privataus įnašo.

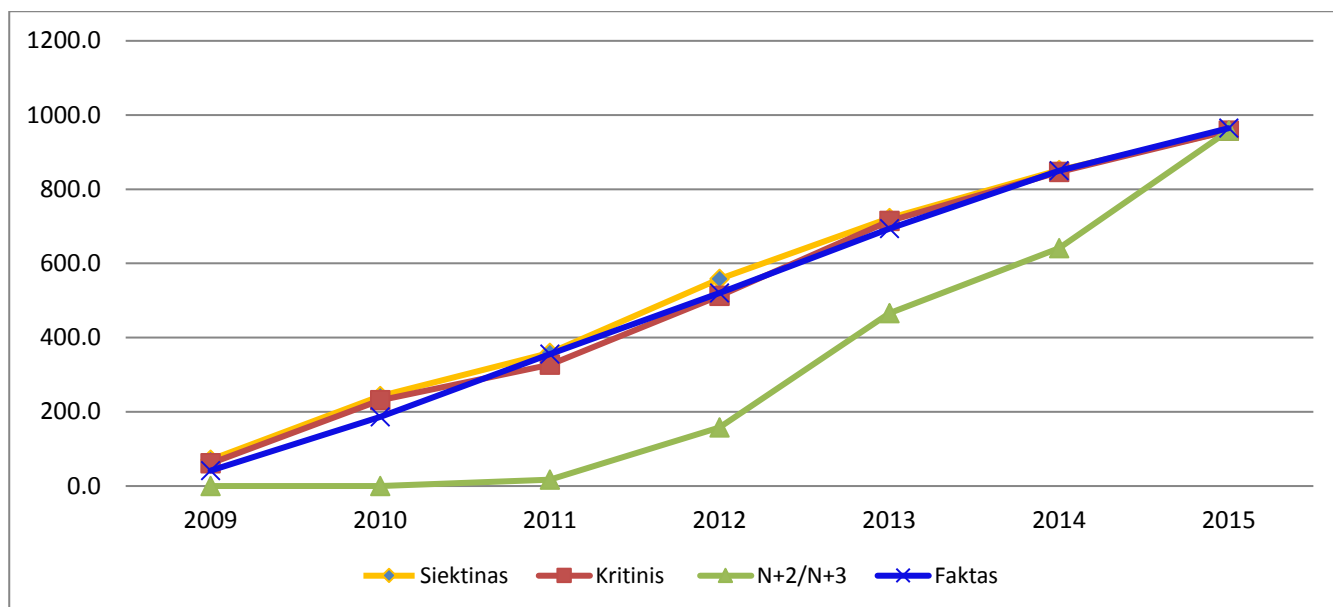
1 paveikslas. ŽIPVP įgyvendinimas pagal VP suplanuotas ir faktiškai panaudotas lėšas (eurais/proc., ES ir nacionalinės lėšos)

ŽIPVP įgyvendinimui iš viso buvo suplanuoti 1 126 485 643 eurais ES struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšų. Europos Komisijai deklaruota 1 138 283 012 eurais ES ir nacionalinių lėšų.

ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas buvo stebimas pagal 2009 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtiną ES fondų lėšų naudojimo planą 2008–2015 m., kuriame pagal veiksmų programas, veiksmų programų prioritetus bei už veiksmų programų prioritetų įgyvendinimą atsakingus valstybės biudžeto asignavimų valdytojus buvo nustatyta siektina (įvertinus maksimalias institucijų galimybes panaudoti ES fondų lėšas) ir kritinė (minimalus leistinas ES fondų lėšų panaudojimo lygis atitinkamuose prioritetuose sudarytas siekiant išvengti N+2 taisyklės pažeidimo) pripažintų deklaruotinomis ES fondų lėšų suma pagal metus ir kurio pagrindinis tikslas buvo užtikrinti, kad 2007–2013 m. veiksmų programoms numatytos ES fondų lėšos nebūtų prarastos pagal 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006 93 straipsnį. 2012 m. ES fondų lėšų naudojimo planas buvo iš esmės atnaujintas, atsižvelgiant į veiksmų programų įgyvendinimo eigą. Paskutinį kartą šis planas buvo keistas 2014 m., atsižvelgiant į 2007–2013 metų veiksmų programų ir jų priedų finansinių planų pakeitimus, kuriais ES fondų lėšos buvo perskirstytos tarp veiksmų programų prioritetų ir (arba) ministerijų.

2 paveikslas. ŽIPVP ES fondų lėšų naudojimo plano ir N+2 taisyklės palyginimas per finansinį laikotarpį (ESF lėšos, mln. eurų)

Iki 2013 m. ŽIPVP prioritetai šiek tiek atsiliko nuo numatyto ES fondų lėšų naudojimo plano, bet 2014 m. jį pasivijo. Žmogiškųjų išteklių tobulinimui skirti „minkštieji“ projektai iš pradžių buvo pakankamai imlūs laikui, kol projektų vykdytojai sukaupe reikiamą patirtį. Vis dėlto rizikos, kad lėšos nebus panaudotos laiku, nebuvo. Iš antrojo paveikslo duomenų matyti, kad N+2/N+3 taisyklė plano atžvilgiu buvo įgyvendinta su didele atsarga. Siektiną lėšų panaudojimą padėjo užtikrinti ministerijų ir kitų valstybės institucijų, pagal kompetenciją atsakingų už iš ES fondų lėšų bendrai finansuojamus ūkio sektorius, vykdoma nuolatinė įgyvendinamų projektų stebėseną ir esant poreikiui nutraukiamos projektų finansavimo ir administravimo sutartys bei perskirstomos lėšos kitiems projektams.

1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ įgyvendinimui 2007–2013 m. buvo skirta daugiau nei 522,9 mln. eurų ES ir nacionalinio biudžeto lėšų, o deklaruotos Europos Komisijai lėšos – 534,7 mln. eurų, t. y. 102,2 proc. skirtų lėšų. Didelę įtaką 1 prioriteto įgyvendinimui darė ekonominės ir socialinės situacijos pokyčiai. Programavimo laikotarpiu šiam prioritetui keturis kartus buvo skirtas papildomas finansavimas, atsižvelgiant į poreikį spręsti nedarbo problemas. Svarbiausia priemonė, skirta kovai su nedarbu, buvo „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“. Šiai priemonei skirtas finansavimas programavimo laikotarpiu išaugo net 3 kartus. Papildomos lėšos taip pat buvo skirtos jaunimo nedarbui mažinti bei verslumui skatinti, siekiant, kad žmonės pradėtų savo verslus ir kurtų sau darbo vietas, o tokiu būdu būtų mažinamas nedarbas.

2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ įgyvendinimui skirtas finansavimas 2007–2013 m. siekė 257,0 mln. eurų, o Europos Komisijai deklaruotos lėšos sudarė 262,1 mln. eurų, t. y. 102 proc. šiam prioritetui skirtų lėšų. Didžioji dalis investicijų buvo paskirstytos programavimo laikotarpio viduryje, nors lėšų panaudojimas 2010–2012 m. atsiliko nuo ES fondų lėšų naudojimo plane numatyto tvarkaraščio (tą lėmė vėlavimai tvirtinant priemonių finansavimo sąlygų aprašus, sudarant valstybės projektų sąrašus, taip pat įtakos turėjo užsitęsusių viešųjų pirkimų procedūros), tačiau atsižvelgiant į priemonių įgyvendinimo spartą, lėšų sutaupymus, kylančias rizikas, priemonėms skirtas finansavimas buvo perskirstomas ir programavimo laikotarpio pabaigoje tinkamomis finansuoti išlaidomis pripažinta daugiau nei skirta lėšų.

3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ įgyvendinimui 2007–2013 m. buvo skirta 136,5 mln. eurų, o Europos Komisijai deklaruotos pripažintos lėšos sudarė 136,6 mln. eurų, t. y. prioritetui skirtas finansavimas buvo panaudotas 100 proc. Nuo laikotarpio įgyvendinimo pradžios iki 2015 m. buvo atsiliekiama nuo ES fondų lėšų panaudojimo plane numatyto tvarkaraščio, nes buvo vėluojama tvirtinti priemonių finansavimo sąlygų aprašus, užtruko konkursinio mokslo finansavimo

sistemos pertvarka. Be to, buvo siekiama užtikrinti investicijų suderinamumą su 2009 m. pradėtomis mokslo ir studijų reformomis. Kai kuriuose projektuose užsitęsė viešųjų pirkimų procedūros. Atsižvelgiant į priemonių įgyvendinimo spartą, lėšų sutaupymus, kylančias rizikas, buvo imtasi veiksmų, siekiant užtikrinti savalaikį lėšų panaudojimą, buvo perskirstomas priemonėms skirtas finansavimas.

4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimui skirtas finansavimas 2007–2013 m. siekė 181,6 mln. eurų, o deklaruotos Europos Komisijai lėšos – 174,8 mln. eurų. 4 prioriteto įgyvendinimui skirtas finansavimas programavimo laikotarpiu buvo perskirstytas. Atsižvelgiant į tai, kad lėšų panaudojimo sparta nebuvo pakankama, prioriteto finansavimas, lyginant su šiam prioritetui numatytu finansavimu programavimo laikotarpio pradžioje, sumažėjo 9 proc.

2 lentelė. Informacija apie projektų dalyvius per visą veiksmų programos įgyvendinimo laikotarpį

Projektų dalyvių vertinimo kriterijus	Projektų dalyvių skaičius			
	Asmenų, pradėjusių dalyvauti projektų veiklose per ataskaitinį laikotarpį, skaičius		Asmenų, baigusių dalyvauti projektų veiklose per ataskaitinį laikotarpį, skaičius	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
1	2	3	4	5
Bendras projektų dalyvių skaičius	687 568	407 330	684 151	403 329
Projektų dalyvių suskirstymas pagal amžių				
Vaikai iki 14 m.	49 061	44 911	48 997	44 861
Jauni žmonės (15-24 m.)	136 533	117 376	134 115	114 545
Vidutinio amžiaus žmonės (25–44 m.)	252 880	131 198	252 253	130 383
Vidutinio amžiaus žmonės (45–54 m.)	161 026	69 011	160 830	68 811
Vyresnio amžiaus žmonės (55-64 m.)	75 205	38 870	75 110	38 777
Vyresni nei 65 m. žmonės	12 863	5 964	12 846	5 952
Projektų dalyvių suskirstymas pagal statusą darbo rinkoje				
Dirbantys asmenys (bendras dirbančių asmenų skaičius, įskaitant savarankiškai dirbančiuosius),	397 242	155 052	394 213	151 696
iš jų savarankiškai dirbantys	22 054	12 265	21 919	11 603
Bedarbiai (bendras bedarbių skaičius, įskaitant ilgalaikius bedarbius),	145 500	138 028	145 487	137 917
iš jų – ilgalaikiai bedarbiai	54 381	48 438	54 311	48 376
Ekonomiškai neaktyvūs asmenys (bendras ekonomiškai neaktyvių asmenų skaičius, įskaitant studijuojančius, besimokančius ar išėjusius į pensiją, nutraukusius verslą, visiškai neįgalius asmenis, dirbančius namų ūkyje ar kt.),	144 826	114 250	144 451	113 716
iš jų – ekonomiškai neaktyvūs asmenys, kurie studijuoja ar mokosi	123 758	99 792	123 431	99 403
Projektų dalyvių suskirstymas pagal pažeidžiamas grupes, laikantis nacionalinių taisyklių				
Mažumos	19 225	7 928	19 071	7 637
Migrantai	732	612	691	586
Neįgalieji	25 856	19 057	25 822	18 966
Nuteistieji ir paleisti iš laisvės atėmimo vietų asmenys	759	8 918	757	8 917
Asmenys, sergantys priklausomybės nuo psichoaktyvių medžiagų ligomis	1 101	2 795	1 079	2 769
Kiti socialinės atskirties ir socialinės rizikos asmenys	70 895	51 409	67 967	48 549

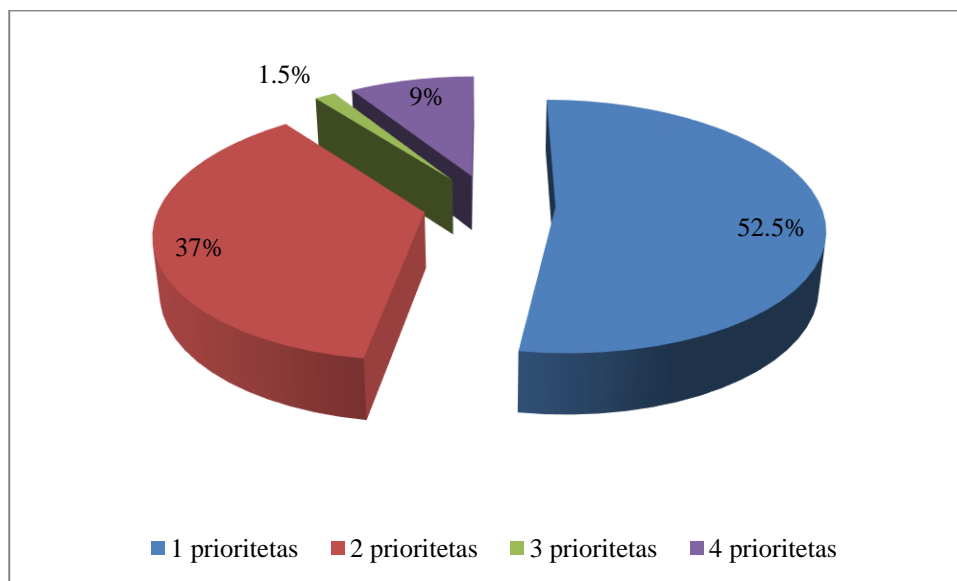
Asmenys, nepriklausantys socialinės atskirties ir socialinės rizikos grupėms	573 792	334 035	573 549	317 674
Projektų dalyvių suskirstymas pagal turimą išsilavinimą				
Aukštasis mokslas (pagrindinės, vientisosios, specialios profesinės, magistratūros, doktorantūros, meno aspirantūros, rezidentūros studijos) (ISCED 5 ir 6 lygiai)	372 054	121 865	371 792	121 548
Aukštojo mokslo laipsnio nesuteikiantis išsilavinimas baigus vidurinę mokyklą (4 pakopos profesinis mokymas) (ISCED 4 lygis)	73 972	53 861	73 756	53 346
Aukštesnysis vidurinis (antros ir trečios pakopos profesinis mokymas) išsilavinimas (ISCED 3 lygis)	107 683	97 352	105 839	95 573
Pradinis ar žemesnysis vidurinis (pagrindinis ar pirmos pakopos pagrindinis profesinis mokymas) išsilavinimas (ISCED 1 ir 2 lygiai)	119 820	120 748	119 566	120 110
Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas (ISCED 0 lygis)	11 034	10 964	10 836	10 809
Asmenys, nepriklausantys nė vienai iš pirmiau nurodytų kategorijų	3 006	2 541	2 362	1 943

Per 2007–2013 m. programavimo laikotarpį ŽIPVP lėšomis finansuojamų projektų veiklose sudalyvavo 1 094 898 asmenys, iš kurių 99 proc. sėkmingai jas baigė. Projektuose aktyviau dalyvavo moterys, kurios sudarė 62 proc. visų baigusiu dalyvauti dalyvių skaičiaus. Ši tendencija nekito viso programavimo laikotarpiu ir buvo labiausiai sąlygojama ŽIPVP 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ ir 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ lėšomis finansuojamų projektų tikslinės grupės (investuojama į darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą viešajame ir švietimo sektoriuose, kuris Lietuvoje pasižymi moterų dauguma).

Apibendrinant 3 lentelėje pateiktus duomenis, galima teigti, kad pagrindinę ŽIPVP lėšomis finansuojamų projektų dalyvių tikslinę grupę pagal amžių, statusą darbo rinkoje ir turimą išsilavinimą atitinkamai sudarė vidutinio amžiaus (25–44 m.) žmonės (35 proc.), dirbantys (50 proc.) ir turintys aukštąjį išsilavinimą (45 proc.). Šios tendencijos šiek tiek skyrėsi pagal ŽIPVP prioritetus. 1 prioriteto lėšomis finansuojamuose projektuose dalyvavo daugiau bedarbių. 2 prioritetas išsiskyrė tuo, kad jo lėšomis finansuojamuose projektuose dalyvavo daugiau jaunimo (15–24 metų), ekonomiškai neaktyvių asmenų, kurie studijuoja ar mokosi, taip pat žemesnį išsilavinimą (ISCED 1 ir 2 lygiai) turinčių asmenų. Daugiausiai asmenų dalyvavo ir baigė pagal 1 prioritetą įgyvendintus projektus, o mažiausiai – pagal 3 prioritetą. Pagal 1 prioritetą buvo finansuojama daug mokymų, kuriuose aktyviai dalyvavo tikslinių grupių atstovai. Be to, mokymų dalyvių skaičius dažnai būdavo didesnis nei planuota projektų sutartyse, kadangi dėl atsiradusių sutaupymų projektų vykdytojais galėdavo apmokyti didesnę žmonių skaičių.

Lyginant projektų dalyvių pasiskirstymą pagal pažeidžiamas grupes su bendru projektų dalyvių skaičiumi, išsiskyrė 1 prioritetas, kurio projektai buvo labiau nukreipti į pažeidžiamas grupes, tačiau 2, 3 ir 4 prioritetų lėšomis finansuojamuose projektuose dalyvių pasiskirstymas pagal tam tikras socialinės atskirties ar socialinės rizikos grupes buvo ganėtinai panašus: dauguma šių prioritetų lėšomis finansuojamuose projektuose dalyvaujančių asmenų pažeidžiamoms grupėms savęs nepriskyrė.

3 paveikslas. Projektus sėkmingai baigusią dalyvių pagal skirtingus ŽIPVP prioritetus dalis nuo bendro projektus sėkmingai baigusią dalyvių skaičiaus, proc.

*Bendras pagal ŽIPVP įgyvendintus projektus sėkmingai baigusią dalyvių skaičius siekė 1.087.575 asmenis. Pagal 1 prioritetą vykdytus projektus sėkmingai baigė 571.919 asmenų, pagal 2 prioritetą – 403.467 asmenys, pagal 3 prioritetą – 16.890 asmenų, o pagal 4 prioritetą – 95.299 asmenys.

1.2 ŽIPVP INDĖLIS DIDINANT UŽIMTUMĄ, ĮGYVENDINANT LISABONOS STRATEGIJĄ IR ES BALTIJOS JŪROS REGIONO STRATEGIJĄ

1.2.1 ŽIPVP indėlis didinant užimtumą (darbo vietų kūrimui)

2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšų programavimo laikotarpiu Lietuva padarė pažangą siekdama strateginių užimtumo tikslų, nustatytų nacionalinėse Lisabonos ir „Europa 2020“ strategijos įgyvendinimo programose. Tam teigiamą įtaką turėjo ES struktūrinių fondų intervencijos. Svarbu paminėti, kad planuojant 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų intervencijas, skirtas užimtumo didinimui, buvo orientuojamasi į darbo pasiūlos ir darbo našumo didinimą. ESF investicijos socialinėje ir užimtumo srityje buvo skirtos trims gyventojų grupėms: privataus ir viešojo sektoriaus darbuotojams (apie 53 proc. lėšų), darbo neturintiems ir ieškantiems asmenims (apie 31 proc.) ir socialinę riziką ar atskirtį patiriantiems asmenims (apie 16 proc.). Prasidėjus ekonominei krizei, buvo keičiama suplanuota intervencijų logika, t. y. keičiamas priemonėms numatytas finansavimas bei įtraukiamos naujos priemonės, atsižvelgiant į pasikeitusius tikslinių grupių poreikius. Pirmiausia – lėšos buvo nukreiptos aktyvios darbo rinkos politikos (toliau – ADRP) priemonėms. Darbo jėgai (privataus ir viešojo sektoriaus darbuotojams) skirta ESF dalis sumažėjo iki 33 proc.; darbo neturintiems asmenims skirtų lėšų dalis išaugo iki 55 proc., o socialinę riziką ar atskirtį patiriantiems asmenims tenkančių lėšų dalis išliko apie 13 proc.

Priemonei „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“, pagal kurią buvo finansuojamas aktyvių darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas, skirtas finansavimas buvo padidintas beveik tris kartus (nuo 86,729 mln. eurų iki 241,374 mln. eurų). Mažiau efektyvioms priemonėms ar tokioms priemonėms, kurių intervencijos logika nebeatitiko pasikeitusių socialinių ir ekonominių sąlygų, finansavimas buvo mažinamas (pavyzdžiui, priemonei „Diskriminacijos mažinimas ir socialinių problemų prevencija darbo rinkoje“ skirtas finansavimas buvo sumažintas, priemonės „Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimas iš žemės ūkio į kitas veiklas“ finansavimas buvo sumažintas ir nuspręsta antrojo etapo nebeįgyvendinti, priemonės „Emigrantų iš Lietuvos sugrįžimo skatinimas“ įgyvendinimas taip pat buvo nutrauktas).

Atsižvelgiant į kintančią socialinę bei ekonominę situaciją, taip pat buvo keičiamos kai kurių priemonių veiklos. Pavyzdžiui, priemonė „Verslumo skatinimas“ iš pradžių buvo suplanuota kaip informacinė, ugdanti verslumo įgūdžius ir skatinanti darbo jėgos konkurencingumą, tačiau 2009 m., atsižvelgiant į krizės padarinius ir sumažėjusias verslo kreditavimo galimybes, priemonė buvo suformuluota naujai, tam, kad pagal ją būtų galima teikti lengvatines paskolas. Sumažėjus darbo vietų pasiūlai, buvo svarbu skatinti savarankišką žmonių užimtumą. Dėl ekonominės krizės itin išaugus jaunimo nedarbui, buvo inicijuotos ir 2013 m. pradėtos įgyvendinti dvi naujos priemonės („Parama pirmajam darbui“, „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“), kuriomis siekta motyvuoti jaunos žmones, paskatinti juos integruotis į darbo rinką ir taip didinti jaunimo užimtumą.

ES struktūrinių fondų investicijos darė teigiamą įtaką užimtumo rodiklių kaitai. Dėl įgyvendintų ADRP priemonių registruoto nedarbo lygis šalyje kasmet sumažėdavo apie 1 proc. punktu, o kasmet įsidarbinusių ir ilgiau nei 1 m. darbo rinkoje išsilaikiusių šių priemonių dalyvių skaičius vidutiniškai sudarė apie 6 proc. kasmet darbo biržoje registruotų bedarbių skaičiaus. Analizuojant skirtingų priemonių poveikį ir atlikus kontrafaktinį vertinimą, pastebėta, kad darbo įgūdžių įgijimo rėmimas pasibaigus intervencijai turėjo didžiausią teigiamą poveikį jame dalyvavusių asmenų pajamoms (taip pat ir užimtumo rodikliams), lyginant su kitomis ADRP priemonėmis (profesiniu mokymu, įdarbinimu subsidijuojant, darbo rotacija, viešaisiais darbais). Antra pagal nustatytą poveikio stiprumą buvo ADRP priemonė „Profesinis mokymas“. Darbo rotacija turėjo teigiamą poveikį dalyvių įsidarbinimui, darbo dienų skaičiui ir pajamoms projekto įgyvendinimo metu, bet po intervencijos priemonės poveikis ryškiai susilpnėdavo. Panašia trajektorija kito ir įdarbinimo subsidijuojant poveikis, nors pastarąją priemone siekta ilgalaikių užimtumo didinimo tikslų. Silpniausią poveikį po intervencijos turėjo viešieji darbai. Į šią priemonę reikėtų žiūrėti tik kaip į laikino užimtumo garantą, kuris buvo tinkamas ir reikalingas ekonominės krizės laikotarpiu.⁴

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimo⁵ duomenys rodo, kad ES struktūrinių fondų lėšų dėka 2015 m. ekonomikoje buvo 33 tūkst. papildomų sąlyginių darbo vietų, užimtumo lygis 15-64 metų amžiaus gyventojų grupėje buvo 1,7 proc. punkto didesnis, o nedarbo lygis šalyje 2,3 proc. punkto mažesnis. Tačiau stipresnį poveikį užimtumo rodikliui Lietuvoje turėjo ekonominė krizė ir reguliacinės aplinkos pasikeitimai, pavyzdžiui, 2012 m. pavėlintas išėjimo į pensiją amžius.

Vertinimo metu atlikta užimtumo rodiklių analizė rodo, kad 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšomis finansuotuose projektuose buvo sukurta ar išlaikyta beveik 266 tūkst. darbo vietų. Šiek tiek daugiau nei pusė (53 proc.) visų jų buvo laikinos (trumpalaikės, t. y. sukurtos tik projektui įgyvendinti), o 47 proc. buvo išlaikytos ilgiau nei metus po projekto įgyvendinimo (ilgalaikės nuolatinės darbo vietos). Absoliuti dauguma (92 proc.) visų 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimo stebėsenos sistemoje deklaruotų darbo vietų buvo sukurta ar išlaikyta įgyvendinant ŽIPVP finansuotas intervencijas. Labiausiai prie užimtumo skatinimo prisidėjo priemonės Nr. VP1-1.2-SADM-01-V „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ įgyvendinimas. Buvo pasiekti geresni nei planuoti įsidarbinimo po dalyvavimo ADRP priemonėse rezultatai – Lietuvos darbo biržos kaupiami duomenys apie tikslinės grupės padėtį darbo rinkoje rodo, kad po intervencijos daugiau nei metus darbo rinkoje išsilaikė 45 proc. visų dalyvių. Prie šio rezultato teigiamai prisidėjo gana greitai po krizės atsigavusi Lietuvos ekonomika ir atitinkamai pradėjusi augti paklausa darbo jėgai.

ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų užimtumui skatinti, tvarumo elementas nagrinėtas ir Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės vertinime,⁶ kuriame išskirtos atskiros priemonių rezultatų tvarumo kategorijos. Paminėtina, kad 2007–2013 m. įgyvendintos priemonės daugiausiai prisidėjo prie naujų iniciatyvų, požiūrių ir metodų išbandymo, siekiant skatinti visapusišką socialinę ir ekonominę šalies plėtrą. Be to, ES struktūrinių fondų lėšos buvo svarbus šaltinis, sprendžiant aktualiausias programavimo laikotarpio problemas, kurios buvo susijusios su

⁴ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas, 2014 m.

⁵ UAB „ESTEP Vilnius“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas, 2016 m.

⁶ UAB „PPMI Group“ ir VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizė ir perspektyvų 2014–2020 m. parengimas, 2013 m.

ekonominės krizės pasekmių sušvelninimu. Į sisteminius ir ilgalaikius pokyčius orientuotų priemonių, įgyvendintų ES struktūrinių fondų lėšomis, buvo mažiau.

3 lentelė. ES priemonių poveikis

Poveikis	Paaškinimas
<i>Išbandytos naujos iniciatyvos, požiūriai ir metodai, kurie suteikė naudingų pamokų ateičiai</i>	Įgyvendinta mikrokreditų priemonė, visuotinės dotacijos būdu buvo teikiamos subsidijos pirmajam darbui, paramą privataus sektoriaus darbuotojų mokymams pabandyta teikti per asociacijas, išbandyti valstybinio planavimo ir regioninio planavimo būdai.
<i>Parama pasitelkta valstybės politikos tikslams įgyvendinti ir aktualiausioms laikotarpio problemoms spręsti</i>	Ekonominės krizės laikotarpiu ES struktūrinių fondų lėšos iš esmės buvo nukreiptos aktyvioms darbo rinkos politikos priemonėms finansuoti, į kurias iš viso įtraukta maždaug penktadalis visų bedarbių. Daugiausia dalyvių dalyvavo remiamo įdarbinimo priemonėse. Tai padėjo pasiekti trumpuoju laikotarpiu ypač aktualų tikslą – sušvelninti krizės padarinius. ⁷
<i>Prisidėta sprendžiant šalies ar tam tikros tikslinės grupės problemas, sukurtas ilgalaikis kokybinis ar sisteminis pokytis, kuris, tikėtina, išliks ir paramai pasibaigus</i>	Šis poveikis buvo užfiksuotas kelių priemonių atveju, bet tik su išlygomis. Pavyzdžiui, galima išskirti priemonę „Darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas: integralios pagalbos plėtra“, pagal kurią buvo teikiama pagalba namuose neįgaliems asmenims, senyvo amžiaus asmenims ir konsultacinė pagalba jų šeimos nariams. Priemonė buvo skirta spręsti įsisenėjusiai problemai – bendradarbiavimo tarp slaugos ir globos sistemų trūkumui. Šios priemonės idėja ir įgyvendinimo būdas yra palankūs sisteminiam pokyčiui. Tokį poveikį galima pastebėti ir viešojo sektoriaus tarnautojams (ypač sveikatos sektoriaus darbuotojams) skirtų priemonių atveju.

Apibendrinant galima teigti, kad 2007–2013 m. ES fondų investicijos (visų veiksmų programų) reikšmingai prisidėjo didinant užimtumą ir sprendžiant nedarbo problemą Lietuvoje. Remiantis stebėsenos duomenimis, *bendras* ES fondų lėšų poveikis užimtumui buvo daugiau nei 266 tūkst. darbo vietų, kurios buvo tiesiogiai sukurtos ar išlaikytos finansuotuose projektuose. *Grynasis* investicijų poveikis užimtumui buvo apskaičiuotas atlikus vertinimą⁸ ir taikant ekonometrinio modeliavimo analizės metodą. Vertinimo rezultatai rodo, kad dėl ES fondų lėšų 2015 m. Lietuvoje buvo sukurta ir išlaikyta 33 tūkst. papildomų sąlyginių darbo vietų, o nedarbo lygis šalyje dėl šių investicijų buvo mažesnis 2,3 proc.

1.2.2 ŽIPVP indėlis įgyvendinant Lisabonos strategiją

Vadovaujantis Tarybos 2006 m. liepos 11 d. Reglamento Nr. 1083/2006 9 straipsnio 3 dalies nuostatomis, Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos Konvergencijos tikslui įgyvendinti 2 priede yra išskirtas ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas Lisabonos strategijos įgyvendinimo tikslais. Pagal 2007 m. balandžio 26 d. EK sprendimą, patvirtinantį tam tikras Lietuvos nacionalinio strateginių krypties plano dalis (CCI 2007LT16UNS001), daugiau nei pusė 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšų (54,6 proc.) buvo numatyta sritims, susijusioms su pagrindiniais atnaujintos Lisabonos strategijos prioritetais. Per visą laikotarpį šiems prioritetams įgyvendinti panaudota ir EK deklaruota ES struktūrinių fondų lėšų dalis sudarė **4,013 mlrd. eurų** t. y. **59,23 proc.** visos 2007–2013 m. Lietuvai skirtos struktūrinių fondų lėšų sumos.

⁷ UAB „ESTEP Vilnius“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiais rodikliams vertinimas, 2016 m.

⁸ UAB „ESTEP Vilnius“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiais rodikliams vertinimas, 2016 m.

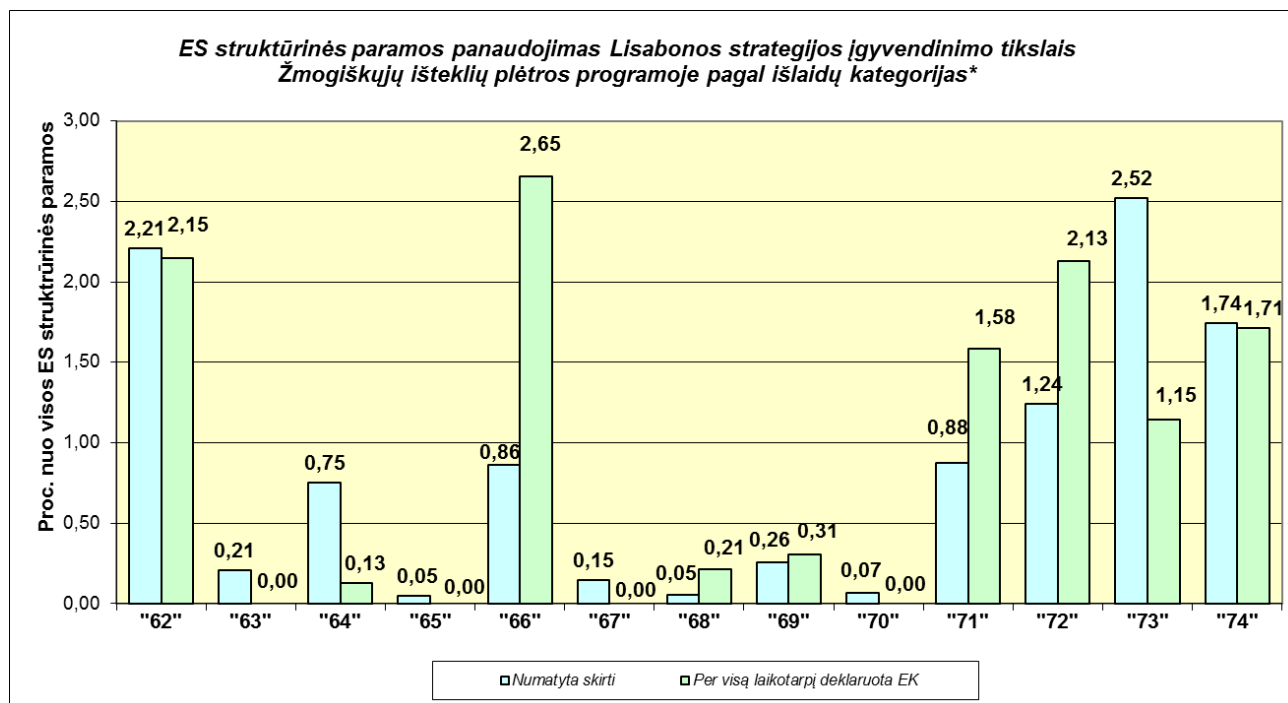
Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje Lisabonos strategijos įgyvendinimo tikslams, susijusiems su ŽIPVP finansuojamomis išlaidų kategorijomis, buvo numatyta **0,743 mlrd. eurų** suma (arba **11 proc.** visos ES struktūrinių fondų lėšų sumos, skirtos Lietuvai). Per visą laikotarpį panaudota ir EK deklaruota **0,814 mlrd. eurų** suma, t. y. **12,02 proc.** viso 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų finansavimo, skirto Lietuvai.

Daugiausia ŽIPVP lėšų, įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus per visą laikotarpį panaudota ir deklaruota pagal šias išlaidų kategorijas:

- (66) Aktyvių ir prevencinių priemonių įgyvendinimas darbo rinkoje – 179 858 816 eurų (2,65 proc. viso ES struktūrinių fondų finansavimo, skirto Lietuvai, arba 19,24 proc. ŽIPVP lėšų);
- (62) Mokymosi visą gyvenimą sistemų ir strategijų rengimas bendrovėse; mokymas ir paslaugos darbuotojams siekiant padidinti jų gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių; verslumo ir naujovių skatinimas – 145 573 166 eurai (2,15 proc. viso ES struktūrinių fondų finansavimo, skirto Lietuvai, arba 15,57 proc. ŽIPVP lėšų);
- (72) Švietimo ir mokymosi sistemų reformų kūrimas, diegimas ir įgyvendinimas siekiant plėtoti galimybes gauti darbą, gerinant pradinio ir profesinio švietimo bei mokymo pritaikymą darbo rinkos poreikiams ir atnaujinant mokymo personalo įgūdžius atsižvelgiant į inovacijas ir žiniomis paremtą ekonomiką – 144 131 059 eurai (2,13 proc. viso ES struktūrinių fondų finansavimo, skirtos Lietuvai arba 15,41 proc. ŽIPVP lėšų);
- (74) Žmogiškojo potencialo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje plėtojimas, visų pirma skatinant antrosios ir trečiosios pakopų studijas, mokslo darbuotojų mokymą bei užmezgant ryšius tarp universitetų, mokslinių tyrimų centrų ir įmonių – 115 931 016 eurai (1,71 proc. viso ES struktūrinių fondų finansavimo, skirto Lietuvai arba 12,40 proc. ŽIPVP lėšų).

Išsamesnė informacija apie ŽIPVP lėšų panaudojimą Lisabonos strategijos tikslams pateikta paveiksle.

4 paveikslas. ŽIPVP lėšų panaudojimas Lisabonos strategijos įgyvendinimo tikslams

ŽIPVP išlaidų kategorijos, prisidėjusios prie Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimo:

"62"	- Mokymosi visą gyvenimą sistemų ir strategijų rengimas bendrovėse; mokymas ir paslaugos darbuotojams siekiant padidinti jų gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių; verslumo ir naujovių skatinimas
"63"	- Inovacinių ir produktyvesnių darbo organizavimo būdų kūrimas ir platinimas
"64"	- Konkrečių užimtumo, mokymo ir paramos paslaugų plėtojimas pertvarkant sektorius ir bendroves bei sistemų, skirtų numatyti ekonominius pokyčius ir būsimus reikalavimus, susijusius su darbo vietomis ir gebėjimais, rengimas
"65"	- Darbo rinkos institucijų atnaujinimas ir stiprinimas
"66"	- Aktyvių ir prevencinių priemonių įgyvendinimas darbo rinkoje
"67"	- Priemonės, kuriomis skatinamas aktyvus senėjimas ir ilginamas darbingumo amžius

"68" - Parama savarankiškam darbui ir verslo kūrimui
"69" - Priemonės, skirtos pagerinti užimtumo galimybes ir didinti tvarų moterų dalyvavimą ir pažangą užimtumo srityje siekiant mažinti segregaciją dėl lyties darbo rinkoje, ir derinti darbą ir asmeninį gyvenimą, pavyzdžiui, sudarant geresnes sąlygas naudo
"70" - Konkretūs veiksmai, kuriais didinamas migrantų užimtumas ir taip stiprinama jų socialinė integracija
"71" - Būdai integruoti ir sugrąžinti į darbą socialiai pažeidžiamus žmones; kova su galimybių dalyvauti darbo rinkoje ir daryti joje pažangą diskriminacija bei įvairovės darbo vietoje pripažinimo skatinimas
"72" - Švietimo ir mokymo sistemų reformų kūrimas, diegimas ir įgyvendinimas siekiant plėtoti galimybes gauti darbą, gerinant pradinio ir profesinio švietimo bei mokymo pritaikymą darbo rinkos poreikiams ir atnaujinant mokymo personalo įgūdžius atsižvelgi
"73" - Priemonės, skirtos didinti dalyvavimą švietime ir mokyme visą gyvenimą, šiuo tikslu taip pat imantis veiksmų, skirtų sumažinti anksti mokyklą paliekančių asmenų skaičių, lytimi pagrįstą mokymosi dalykų segregaciją ir sudaryti geresnes galimybes gauti kokybišką pradinį profesinį ir paslaugų sektoriaus išsilavinimą ir mokymą
"74" - Žmogiškojo potencialo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje plėtojimas, visų pirma skatinant antrosios ir trečiosios pakopų studijas, mokslo darbuotojų mokymą bei užmezgant ryšius tarp universitetų, mokslinių tyrimų centrų ir įmonių

1.2.3 ŽIPVP indėlis įgyvendinant ES Baltijos jūros regiono strategiją

Nuo ŽIPVP įgyvendinimo pradžios iki 2015 m. gruodžio 31 d. iš 2 247 projektų **403 projektai** tiesiogiai⁹ prisidėjo prie ES Baltijos jūros regiono strategijos (toliau – ES BJRS) įgyvendinimo. Jų įgyvendinimui skirta **182,01 mln.** eurų arba **18,13 proc.** Europos socialinio fondo (toliau – ESF) lėšų pagal ŽIPVP.

2007–2015 m. ŽIPVP lėšomis įgyvendintais projektais sukurtos sąlygos, kurios būtinos šalies ir atitinkamai Baltijos jūros regiono gerovei ir patrauklumui didinti. Pagal minėtas prioritetas sritis įgyvendintais projektais prisidėta prie ES BJRS veiksmų plane numatyto tikslo „Didinti gerovę“ uždavinio „*Geresnis globalus konkurencingumas Baltijos jūros regione*“ įgyvendinimo. Daugiausiai prie ES BJRS įgyvendinimo prisidėjo Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos prioritetai „Mokymasis visą gyvenimą“ ir „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“.

Daugiausiai projektų, prisidedančių prie ES BJRS įgyvendinimo, įvykdyta *mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI) srityje*. Šiais projektais buvo skatinama III pakopos studijų veikla, tobulinta mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacija ir kompetencija, sukurta prieiga prie periodinių ir kitų mokslo leidinių duomenų bazių, sustiprintas vietinis ir tarptautinis bendradarbiavimas, vykdyti aukšto tarptautinio lygio moksliniai tyrimai pasitelkiant tarptautines pramonės įmones bei užsienio mokslo ir studijų institucijas ir kt. Šiais projektais prisidėta prie ES BJRS veiksmų plane¹⁰ numatytos prioritetas srities *Inovacijos* įgyvendinimo.

Švietimo, jaunimo srityse įgyvendintais projektais buvo keliami sveikatos specialistų kvalifikacija, atnaujinant žinias ir praktinius įgūdžius ar suteikiant profesinę kvalifikaciją tobulinimosi kursuose, stažuotėse, mokslinėse praktinėse konferencijose; didinamas aukštųjų mokyklų ir studijų programų tarptautiškumas, siekiant gerinti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti jo konkurencingumą; kuriama ir diegiama nacionalinė Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų ir dėstytojų tarptautinių praktikų ir stažuotčių sistema. Šiais projektais prisidėta prie ES BJRS veiksmų plane numatytos prioritetas srities *Švietimas* įgyvendinimo.

ES vidaus rinkos srityje įgyvendintais projektais sukurtos tinkamos prielaidos įgyvendinti geresnio reglamentavimo politiką, kuri leistų pagerinti valstybės politikos visose srityse formavimo ir įgyvendinimo, teisės aktų rengimo, priėmimo ir taikymo kokybę, užtikrintų nuolatinį valstybės politikos ir teisinio reglamentavimo tobulinimą. Šiais projektais nedidele apimtimi prisidėta prie ES BJRS veiksmų plane numatytos prioritetas srities *Rinka*, kuria siekiama šalinti vidaus rinkos kliūtis.

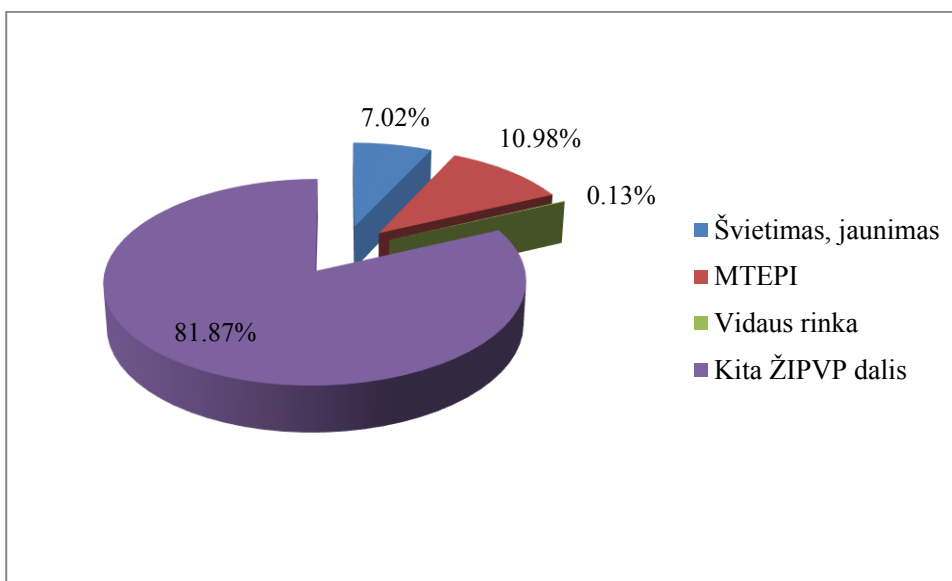
⁹ Kaip tiesioginį indėlį turintys projektai priskirti tie projektai, kurie turi neabejotinai aiškias sąsajas su ES BJRS ir jos veiksmų plano prioritetas sritimis ir apima arba 1) tam tikras bendradarbiavimo formas su kita šalimi, tarptautiškumo aspektą arba 2) turi suminį poveikį (angl. *cumulative effect*), kuomet jų rezultatai yra susumuojami su panašaus pobūdžio projektais, įgyvendinamais kitose šalyse (pavyzdžiui, nuotekų tvarkymas).

¹⁰ Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos indėlis įgyvendinant ES BJRS vertinamas pagal 2013 m. vasario mėn. patvirtintą ES BJRS veiksmų planą, galiojusį iki 2015 m. birželio.

4 lentelė. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos indėlis įgyvendinant ES BJRS: projektai ir lėšos¹¹

Šalis:	Lietuva	
Tikslas:	Konvergencijos	
Programa:	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa (ŽIPVP)	
Sritis	Projektų, tiesiogiai prisidedančių prie ES BJRS įgyvendinimo, skaičius	ES lėšos, skirtos pagal pasirašytas sutartis (mln. eurų)
Švietimas, jaunimas	179	70,44
MTEPI	217	110,23
Vidaus rinka	7	1,34
Iš viso pagal sritis:	403	182,01
Iš viso ŽIPVP¹²:		1 004,00

5 paveikslas. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos indėlis įgyvendinant ES BJRS: procentinė išraiška

¹¹ Finansinis indėlis apima projektus, finansuojamus ES struktūrinės paramos lėšomis, kurie prisideda prie ES BJRS veiksmų plane įvardytų pavyzdinių iniciatyvų įgyvendinimo, taip pat kitus projektus, kurie tiesiogiai prisideda prie ES BJRS įgyvendinimo.

¹² Nurodomos ES lėšos, skirtos ŽIPVP pagal pasirašytas sutartis nuo 2007-01-01 iki 2015-12-31.

1.3 ŽIPVP PRIORITETŲ REZULTATYVUMO IR POVEIKIO ANALIZĖ

1.3.1 ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ rezultatyvumas ir poveikis

1.3.1.1 Uždavinys Nr. 1 „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“

ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinys buvo skirtas investicijoms į darbo jėgos įgūdžių ir kompetencijų tobulinimą, siekiant padidinti darbo jėgos našumą, jos kuriamą pridėtinę vertę bei gebėjimą prisitaikyti prie greitai kintančių rinkos poreikių. 2007–2013 m. buvo vykdoma 14 priemonių¹³. Pagal priemones baigti įgyvendinti 405 projektai, 1 projektas¹⁴ nėra baigtas dėl negražinto avanso.

Įgyvendinat šį uždavinį, buvo finansuojamas žmogiškųjų išteklių tobulinimas įmonėse ir viešajame sektoriuje (vykdomi darbuotojų ir vadovų mokymai), remiamas socialinis dialogas ir įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvos, finansuojami šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimui skirti veiksmai, remiamas kompiuterinio raštingumo įgūdžių ugdymas, taip pat finansuojamos paskolos verslumui skatinti ir šia priemone pasinaudojusių asmenų darbo užmokesčio subsidijavimas.

Atsižvelgiant į pasiektas ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinio produkto ir rezultato rodiklių reikšmes, galima teigti, kad ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinys sėkmingai įgyvendintas. Rodikliams pasiekti panaudota (deklaruošana) ES lėšų suma sudaro 161.135.205,49 eurų. Tai mažesnė ES lėšų suma nei buvo suplanuota projektų finansavimo ir administravimo sutartyse – 161.272.096,98 eurų. Lyginant rodiklių pasiekimus su panaudotomis lėšomis – rodikliai pasiekti aukštesni, o lėšų panaudota mažiau dėl konkurencijos mokymo paslaugų rinkoje, kuri sudaro galimybes už mažiau lėšų pakelti kvalifikaciją didesniame specialistų skaičiui.

ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinio įgyvendinimas prisidėjo prie dalies **strateginio konteksto rodiklių** reikšmių (žr. 12 lentelę „*Strateginiai konteksto rodikliai, kuriems turėjo įtakos 1 prioriteto įgyvendinimas*“), nustatytą ŽIPVP, pasiekimo. Pavyzdžiui, šio uždavinio įgyvendinimas iš dalies prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklio „*Darbo jėgos (15–64 m.) aktyvumo lygis*“ augimo, kuris per programos įgyvendinimo laikotarpį išaugo 6,2 proc. punkto. Investicijos į žmogiškuosius išteklius gerino tikslinių grupių galimybes įsidarbinti, rėmė laikiną užimtumą, taip pat per Verslumo skatinimo fondą tiesiogiai kūrė naujas darbo vietas, tokiu būdu paskatino didesnę, nei būtų buvęs be investicijų, užimtųjų skaičių. Kita vertus, darbo jėgos aktyvumo lygio augimui daugiausiai įtakos turėjo dėl ekonominės krizės išaugęs bedarbių skaičius – dėl įvairių priežasčių, tokių, kaip ekonomikos krizė, prievolės mokėti privalomo sveikatos draudimo mokesčių reglamentavimo pokyčiai, suaktyvėjo bedarbių registracija darbo biržoje.

Pagal ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinį įgyvendintos priemonės prisidėjo ir prie rodiklio „*Bendras gyventojų (15–64 m.) užimtumo lygis*“ įgyvendinimo. Šio rodiklio reikšmė, lyginant 2007 m. ir 2015 m. duomenis, paaužo 2,2 proc. punkto ir paskutiniiais programos įgyvendinimo metais sudarė 67,2 proc. Intervencijos teigiamai veikė ir rodiklį „*Moterų užimtumo lygis*“, kuris per programos įgyvendinimo laikotarpį paaužo 4,5 proc. punkto ir 2015 m. siekė 66,5 proc. Pavyzdžiui, priemonės „*Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas*“ bei „*Darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas: integralios pagalbos plėtra*“ sudarė sąlygas moterims, kurios daugiausiai prižiūri vaikus arba senyvo amžiaus šeimos narius, sugrįžti ir integruotis į darbo

¹³ „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas įmonėse“, „Socialinio dialogo skatinimas“, „Įmonių socialinė atsakomybė“, „Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas“, „Emigrantų iš Lietuvos sugrįžimo skatinimas“, „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas viešajame sektoriuje“, „Kompiuterinio raštingumo įgūdžių ugdymas“, „Verslumo skatinimas“, „Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimas iš žemės ūkio į kitas veiklas“, „Sveikatos specialistų, prisidedančių prie sergamumo ir mirtingumo nuo pagrindinių neinfekcinių ligų mažinimo, kvalifikacijos kėlimas“, „Žmogiškieji ištekuliai INVEST LT+“, „Subsidijos verslumui skatinti“, „Socialinių paslaugų įstaigų darbuotojų kompetencijų ugdymas“, „Darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas: integralios pagalbos plėtra“.

¹⁴ Pagėgių savivaldybės socialinių paslaugų centro projektas Nr. VP1-1.1-SADM-04-K-01-055.

rinką. Vis dėlto vertinimuose nurodoma, kad ES investicijos šiam rodikliui darė tik ribotą poveikį, o labiausiai jis priklausė nuo ekonomikos ciklo.¹⁵

Panašios išvados vertinimuose daromos ir nagrinėjant strateginio konteksto rodiklio „*Pagyvenusių asmenų (55–64 m.) užimtumo lygis*“ pasiekimą, nurodant, kad didžiausią įtaką rodikliui darė būtent ekonominė situacija šalyje. Pagyvenusių asmenų užimtumo lygis 2005 m. siekė beveik 50 proc., o 2015 m. išaugo iki 60,4 proc. ir suplanuotą rodiklio tikslo reikšmę viršijo maždaug 8 proc. punktais. Prie pagyvenusių asmenų užimtumo didinimo mikrolygiu prisidėjo priemonė „Verslumo skatinimas“, pagal kurią iki 2015 m. pabaigos pagyvenusiems asmenims (vyresniems nei 50 proc.), kurie išskirti kaip viena iš keturių prioritetinių grupių, buvo išduota apie 16 proc. visų paskolų. Rodikliui įtakos turėjo ir priemonė „Kompiuterinio raštingumo įgūdžių ugdymas“, pagal kurią vyresnio amžiaus asmenims, dažniau patiriantiems skaitmeninę atskirtį, taip pat buvo teikiama pirmenybė atrenkant mokymų dalyvius. Šios priemonės įgyvendinimas bent iš dalies prisidėjo prie skaitmeninės atskirties mažinimo ir vyresnio amžiaus asmenų, kurie neretai patiria diskriminaciją darbo rinkoje, geresnių galimybių išlikti darbo vietoje arba įsidarbinti sudarymo.¹⁶ Visgi pagrindinė šio rodiklio pokyčio (didėjimo) priežastis yra reguliacinė aplinka. Nuo 2001 m. Lietuvoje buvo pradėta vykdyti pensijų reforma, skatinanti gyventojus ilgiau pasilikti darbo rinkoje. 2011 m. birželio 9 d. priimtu valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimu pensijos amžius moterims ir vyrams buvo padidintas ir suvienodintas: nuo 2012 m. sausio 1 d. kasmet pensijos amžius moterims yra ilginamas 4 mėn., vyrams – 2 mėn., kol pasieks 65 m. tikslą.¹⁷

Taip pat paminėtinas rodiklis „*Vyrų ir moterų atlyginimų lygio skirtumas*“, prie kurio pasiekimo nežymiai galėjo prisidėti šviečiamosios veiklos lyčių lygybės temomis, kurios buvo integruotos į dalį 1 uždavinio priemonių. Rodiklio siektina reikšmė ŽIPVP buvo nustatyta mažiau kaip 10 proc., tačiau 2015 m. suplanuotas tikslas dar nebuvo įgyvendintas, o vyrų ir moterų atlyginimų skirtumas sudarė apie 14,8 proc. Paminėtina, kad rengiant veiksmų programas atotrūkis tarp vyrų ir moterų atlyginimų buvo dar didesnis ir siekė 16 proc. Šiame kontekste paminėtinas UAB BGI Consulting atliktas „Lyčių lygybės mokymų ir proaktyvių veiksmų, organizuotų įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto priemones, efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas“, kuriame padaryta išvada, kad lyčių lygybės mokymų ir kitų proaktyvių veiksmų poveikis tiek asmeniniu, tiek įmonės / organizacijos lygiu buvo labai skirtingas skirtingose priemonėse. Priemonėse, skirtose įmonių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, mokymų ir kitų proaktyvių veiksmų poveikis asmeniniu lygiu buvo nedidelis, o pokyčiai lyčių lygybės kontekste, projektų dalyvių teigimu, įmonėse neįvyko. Priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ atveju įgyvendintos lyčių lygybės skatinimo veiklos taip pat turėjo nedidelį poveikį, tačiau šios veiklos paskatino arba iš dalies paskatino pokyčius lyčių lygybės kontekste juos įgyvendinuosiose organizacijose¹⁸. Kituose vertinimuose¹⁹ nurodoma, kad šis rodiklis labiau priklausė nuo bendrų ekonomikos tendencijų, kurios skatino moterų ir vyrų darbo užmokesčio konvergenciją, pavyzdžiui, sparčiau kilęs vyrų nedarbo lygis (ypač statybų sektoriuje, kai kilo ekonominė krizė), todėl moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkio mažėjimui investicijos į žmogiškuosius išteklius beveik jokios įtakos nedaro.

ŽIPVP 1 prioriteto 1 uždavinio intervencijos, skatinančios įmones investuoti į darbuotojų mokymąsi, prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklio „*25–64 m. gyventojų, per 4 paskutines savaites dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veikloje, dalis*“ įgyvendinimo, ypač ekonominės krizės laikotarpiu. Tačiau, lyginant 2007 m. ir 2015 m. rodiklio reikšmes (žr. 12 lentelę), matyti, kad žemas suaugusiųjų mokymosi lygis vis dar išlieka aktualia problema. Galima teigti, kad pagal ŽIPVP organizuoti darbuotojų mokymai (pavyzdžiui, pagal priemones „Kompiuterinio raštingumo įgūdžių ugdymas“, „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas viešajame sektoriuje“, „Žmogiškųjų išteklių tobulinimas įmonėse“) prisidėjo išlaikant panašų mokymosi visą gyvenimą lygį, tačiau nepaskatino rodiklio pokyčių. Galima išskirti kelias tai lemiančias

¹⁵ UAB „PPMI Group“ ir VšĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, ES struktūrinės paramos poveikio horizontalaus prioriteto „Lyčių lygybė ir nediskriminavimas“ įgyvendinimui vertinimas

¹⁶ UAB „PPMI Group“ ir VšĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizės ir perspektyvų 2014–2020 m. parengimo vertinimas, 2013 m.

¹⁷ UAB „ESTEP Vilnius“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas, 2016 m.

¹⁸ UAB „ESTEP Vilnius“, 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ poveikio, efektyvumo ir sukurtų rezultatų vertinimas, 2016 m.

¹⁹ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.; VšĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“ ir UAB „PPMI Group“, ES struktūrinės paramos poveikio horizontalaus prioriteto „Lyčių lygybė ir nediskriminavimas“ įgyvendinimui vertinimas, 2014 m.

priežastis,²⁰ kurių pirmoji susijusi su tuo, jog pagal ŽIPVP priemonės vykdomos intervencijos yra nesukuriančios tęstinio mokymosi kultūros, todėl jų poveikis trumpuoju laikotarpiu nepasireiškia. Šią kultūrą bandoma kurti per kito tipo intervencijas (pavyzdžiui, investicijos į jaunosios kartos ugdymo kokybę, ugdymo pradžios ankstinimas), kurių teigiamas poveikis mokymosi visą gyvenimą lygiui turėtų pasireikšti ilguoju laikotarpiu. Antroji priežastis susijusi su tuo, kad daug intervencijų buvo skirta aukštesnės kvalifikacijos darbuotojams mokytis, kurie ir taip mokosi daugiausia. Nekvalifikuotų ir žemesnės kvalifikacijos dirbančių asmenų, kurie sudaro daugiau negu pusę visos šalies darbo jėgos, mokymuisi iki šiol skirta nepakankamai dėmesio. Atsižvelgiant į 2007–2013 m. programavimo laikotarpio patirtį ir ES Tarybos rekomendacijas Lietuvai, 2014–2020 m. laikotarpiu planuojama išplėsti suaugusiųjų formalaus švietimo paklausos skatinimo veiklas, remiant konkrečių tikslinių grupių dalyvavimą. Pavyzdžiui, teikiant finansines paskatas dirbantiems asmenims, siekiantiems įgyti darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją arba jos dalį; žemos kvalifikacijos ir nekvalifikuotiems asmenimis siekiant įgyti ar pakelti savo kvalifikaciją.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Uždaroji akcinė bendrovė „Lazdijų vanduo“

Projekto pavadinimas: Vandens tiekimo įmonių darbuotojų mokymai

Projekto vertė: 429,2 tūkst. eurų

Projekto vykdytojui ir įgyvendinime dalyvavusiems partneriams (miestų vandentvarkos įmonėms) pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymą priskirtos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų organizavimo funkcijos. Todėl projekto vykdytojas UAB „Lazdijų vanduo“ su 5 partneriais – UAB „Kupiškio vandenys“, Uždarąja akcine bendrove „Dzūkijos vandenys“, Uždarąja akcine bendrove „Kėdainių vandenys“, Uždarąja akcine bendrove „Kretingos vandenys“ ir Uždarąja akcine bendrove „Rokiškio vandenys“, jausdami poreikį plėsti savo veiklos ribas ir didinti veiklos našumą, užtikrinant teikiamų paslaugų kokybę ir dėl didėjančio dėmesio aplinkosaugai įgyvendino projektą „Vandens tiekimo įmonių darbuotojų mokymai“.

Atsižvelgiant į šią situaciją, projektu buvo siekiama pakelti aptarnavimo kokybę, užtikrinti tolygią vandens sistemų plėtrą bei efektyvią įmonių veiklą ir prisitaikyti prie rinkos pokyčių bei poreikių, keliant įmonės darbuotojų kvalifikaciją.

Įvertinus projekto dalyvių mokymų poreikį, dalyviai buvo supažindinti su geriamo vandens tiekimo ruošimo technologijomis, nuotekų valymo įrenginių valymo technologijomis, mokėsi, kaip dirbti su vandentvarkos programine įranga, taip pat mokėsi specializuotos anglų kalbos bei kompiuterinio raštingumo pagal patvirtintą ECDL programą.

Projekto tikslinė grupė – Projekto vykdytojo ir Partnerių įmonių darbuotojai: vadovai, administracijos darbuotojai ir darbuotojai – specialistai.

Projekto tikslas – apmokyti darbuotojus ir įgalinti juos naudotis naujais vandentiekio ir nuotekų valymo įrenginiais, informacinėmis sistemomis bei skatinti tolygią veiklos kokybinę ir kiekybinę plėtrą. Projekto metu taip pat vykdomi mokymai apie darbo teisę vandentvarkos įmonėse, aplinkos projektų valdymą, Europos standartų reikalavimus vandentvarkos sistemoms.

Įgyvendinus mokymus, naudos gavo ir juose dalyvavę įmonių darbuotojai, ir pačios įmonės:

- *nauda darbuotojams:* išaugo visų projekte dalyvaujančių bendrovių darbuotojų kvalifikacija, padidėjo darbuotojų motyvacija ir pasitenkinimas darbu, dalis darbuotojų, įgiję naujas kvalifikacijas, turi galimybę siekti aukštesnių karjeros pozicijų bendrovėse bei atlyginimo augimo;
- *nauda įmonėms:* įmonės, turėdamos aukštesnės kvalifikacijos darbuotojus, gauna tiesioginę naudą – geresnės kompetencijos atlikti konkretų darbą didina darbo efektyvumą, našumą, o taip pat ir įmonių konkurencingumą.

Visų projekte dalyvaujančių įmonių veiklos strategijose buvo numatytas nuolatinis tobulėjimas bei darbuotojų kompetencijų ugdymas. Nuolatinė technologinė plėtra, augantys rinkos poreikiai skatina įmones diegti tiek technologines, tiek vadybines inovacijas, o tam būtina nuolat kelti personalo kompetenciją. Projektas sėkmingai įgyvendintas siekiant projekte dalyvaujančių įmonių strateginių tikslų.

Projekto įgyvendinimo metu mokymuose sudalyvavo 422 asmenys (planuota 396 asmenys), iš jų mokymuose, suteikiančiuose ar tobulinančiuose profesinę kvalifikaciją, specialiąsias profesines žinias ir

²⁰ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

įgūdžius – 419 dalyvių (planuota 396 asmenys), sėkmingai baigė mokymus (įgijo kvalifikacijos ar neformaliojo mokymo kursų baigimo pažymėjimus) 422 asmenys (planuota 396 asmenys).

Apmokyti darbuotojai, taikydami atnaujintas žinias apie vandens sistemų valdymą, pakėlė gyventojų aptarnavimo kokybę, pagerino avarinių situacijų suvaldymo laiką ir metodus, užtikrino nepertraukiamą ir kokybišką vandens tiekimą. Įgytos vadybinės ir administracinės žinios padeda efektyviau planuoti vandens tiekimo ir vandenvalos įmonių veiklas, administruoti vandens tiekimo kainodarą, mokesčių rinkimus bei optimizuoti vandens tiekimo darbus. Dėl įgytų naujų ir atnaujintų turimų specializuotų žinių sparčiau vyksta įmonių kokybinė plėtra vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo srityje. Įgyvendinus projekto veiklas, rezultatai taip pat pastebimi kasdieniniame darbe: darbuotojai geba naudotis naujais vandentiekio ir nuotekų valymo įrenginiais, informacinėmis sistemomis, įgytos teisinės žinios apie darbo teisę vandentvarkos įmonėse, apie aplinkos projektų valdymą, Europos standartų reikalavimų žinojimas vandentvarkos sistemoje užtikrina efektyvesnę praktikoje kylančių klausimų sprendimą.

Projekto metu įgytos žinios pakėlė projekte dalyvaujančių darbuotojų kvalifikaciją, padidino darbuotojų motyvaciją ir pasitenkinimą darbu. Daug praktinių žinių ir įgūdžių projekto metu darbuotojai įgijo dalyvaudami veiklose su partneriais. Mokymuose dalyvavę darbuotojai ne tik pasikeitė praktinėmis žiniomis tarpusavyje, tačiau ir įgytomis žiniomis pasidalino su naujais ar mokymuose nedalyvavusiais įmonių darbuotojais.

1.3.1.2 Uždavins Nr. 2 “Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje”

ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinys buvo skirtas skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje. 2007–2013 m. buvo vykdomos 4 priemonės²¹, pagal kurias buvo baigti įgyvendinti 24 projektai.

Įgyvendinat šį uždavinį, buvo finansuojamos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos kūrimas, teikiama parama pirmajam darbui bei jaunimo užimtumo ir motyvacijos didinimas. Šio uždavinio svarba padidėjo dėl 2008 m. Lietuvą ištikusios ekonominės krizės. Pradėjus ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinio įgyvendinimą, buvo planuota į aktyvias darbo rinkos politikos priemones įtraukti 42 tūkst. bedarbių, o galiausiai įtraukta net 245 tūkst. Siekiant prisitaikyti prie neplanuotų aplinkybių, buvo ne kartą koreguojami ir rodiklių bei finansavimo planai. Europos Komisijos požiūris bei lankstumas, atliekant ŽIPVP pakeitimus, leido susitarti dėl rodiklių naujų reikšmių ir operatyviai imtis priemonių situacijai darbo rinkoje stabilizuoti.

ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinio įgyvendinimas buvo baigtas tuo metu, kai darbo rinkoje vyravo teigiamos tendencijos. Registruoto nedarbo rodikliai tolygiai mažėjo ir per 2015 metus vidutinis metinis registruotas nedarbas sumažėjo iki 9,1 proc., t. y. mažiausios reikšmės nuo ekonominio sunkmečio 2010 metais, kai registruotas nedarbas siekė 14,5 proc.

Nuosekliai gerėjo ir kiti darbo rinkos rodikliai, pavyzdžiui, vidutinis metinis registruotų bedarbių skaičius per 2015 metus sumažėjo nuo 14,9 tūkst. iki 158,2 tūkst. (pavyzdžiui, 2011 m. šis skaičius siekė 256,7 tūkst. bedarbių). Per 2014 metus ilgalaikių bedarbių skaičius buvo stabilizuotas ir mažėjo 0,2 proc., o per 2015 metus ilgalaikių bedarbių sumažėjo jau 16 proc. (nuo 53 tūkst. iki 44,7 tūkst. asmenų). Tikėtina, kad proveržį pavyko pasiekti dėl 2014–2020 m. periodo ES investicijų projektų, skirtų bedarbių integracijai į darbo rinką, tačiau prie ilgalaikių bedarbių integracijos neabejotinai prisidėjo ir paskutinis 2007–2013 m. pagal priemonę „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ įgyvendintas projektas „Išlik darbo rinkoje“, kuris buvo pabaigtas 2015 m. gruodžio 15 d. Šio projekto dėka į aktyvias darbo rinkos politikos priemones buvo įtraukta daugiau nei 5500 ilgalaikių bedarbių.

Trumpalaikis investicijų poveikis, t. y. aukštas bedarbių įsidarbinimo lygis po dalyvavimo profesinio mokymo ir / ar remiamojo įdarbinimo programose, buvo žymus – įsidarbino ir darbo rinkoje ilgiau nei 1 metus išliko kas antras intervencijose dalyvavęs asmuo. Dėl ES struktūrinės paramos lėšomis finansuotų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo kasmet įsidarbindavusių ir ilgiau nei 1 m. darbo rinkoje išsilaikiusių šių priemonių dalyvių skaičius

²¹ ŽIPVP buvo suplanuotos iš viso 5 priemonės, įgyvendinančios šį uždavinį, bet vėliau nuspręsta neįgyvendinti atskiros priemonės „Neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programų kūrimas ir įgyvendinimas, specialistų mokymas“.

vidutiniškai sudarė 6 proc. kasmet darbo biržoje registruotų bedarbių skaičiaus.²² Investicijų poveikis, susijęs su įsidarbinusių asmenų išlikimu darbo rinkoje ilgiau nei vienerius metus, priklausė nuo priemonių, kuriose dalyvavo įsidarbinti siekę asmenys. Kontrafaktinio vertinimo rezultatai rodo, kad ilgiau darbo rinkoje išsilaikė tie asmenys, kurie dalyvavo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, skirtose darbo įgūdžių rėmimui, profesiniam mokymui ir darbo rotacijai (apie 50-60 proc. visų įsidarbinusių asmenų). Kiek prastesni rezultatai buvo užfiksuoti laikino užimtumo atveju, nes, pavyzdžiui, pasibaigus viešųjų darbų priemonei tik maždaug trečdalis joje dalyvavusių asmenų likdavo darbo rinkoje. Atsižvelgiant į tai ir Komisijos rekomendacijas, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu viešieji darbai nebebus remiami.

Atsižvelgiant į didelį nedarbą, padidintas dėmesys buvo skirtas jaunimui kaip tikslinei grupei. Šiame kontekste galima paminėti pagal priemonę „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ įgyvendintą jaunimui skirtą projektą „Būk aktyvus darbo rinkoje“. Pagal projektą buvo finansuojamos dvi aktyvios darbo rinkos politikos priemonės – įdarbinimas subsidijuojant ir darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, kurių taikymas jauniems žmonėms, neturintiems praktinės darbo patirties, itin pasiteisina. Be to kontrafaktinės analizės duomenys patvirtina teigiamą darbo įgūdžių įgijimo rėmimo poveikį projekte dalyvavusių asmenų pajamoms. Pasibaigus projekto įgyvendinimui darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje dalyvavusių asmenų metinės pajamos buvo 1.348 eurų didesnės nei tuo atveju, jei jie nebūtų dalyvavę intervencijoje. Paminėtina, kad dėl ekonominės krizės išaugusio jaunimo nedarbo problemą buvo siekiama spręsti, operatyviai inicijuojant naujas priemones, pavyzdžiui, „Parama pirmajam darbui“, „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“.

Kontrafaktinės analizės duomenys rodo, kad dėl įgyvendintų aktyvių darbo rinkos politikos priemonių didėjo ne tik jaunimo, bet ir neįgaliųjų tikslinės grupės pajamos. Neįgaliųjų atveju efektyviausiai veikė įdarbinimas subsidijuojant, nes pasibaigus projektui šioje priemonėje dalyvavusių neįgaliųjų metinės pajamos buvo 630 eurų didesnės nei tuo atveju, jei jie nebūtų dalyvavę projekte.²³

ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinio įgyvendinimas prisidėjo prie dalies **strateginio konteksto rodiklių** reikšmių, nustatytų ŽIPVP, pasiekimo. Pavyzdžiui, investicijos darė poveikį rodikliui „*Bendras gyventojų (15–64 m.) užimtumo lygis*“, kuris 2015 m. siekė 67,2 proc. (veiksmų programos priede buvo iškeltas tikslas, kad 2015 m. užimtumo lygis siektų 70 proc.). Dėl pagal priemonę „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ finansuotų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo registruoto nedarbo lygis Lietuvoje kasmet sumažėdavo maždaug 1 proc. punktu. Vadinasi, ES struktūrinės paramos intervencijos panašia apimtimi veikė ir bendrą gyventojų užimtumo lygį.²⁴ Galima teigti, kad priemonės „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ įgyvendinimas padėjo sumažinti užimtumo lygio kritimą ir sulėtinti ilgalaikio nedarbo augimą.²⁵

Makroekonometrinio modeliavimo duomenys leidžia daryti panašias išvadas. Dėl intervencijų 2009–2015 m. užimtumo lygis buvo vidutiniškai 0,8 proc. didesnis nei būtų buvęs be investicijų. Užimtumo lygis tiesiogiai priklauso nuo bendrų ekonomikos raidos tendencijų, todėl konteksto rodiklio nepasiekimą iš esmės nulėmė kilusi ekonomikos krizė.²⁶

ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinio įgyvendinimas taip pat prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklių „Naujos galimybės (mokymas, darbo praktika, įdarbinimas) suteikimas jauniems (iki 25 metų) bedarbiams per 6 nedarbo mėnesius“, „Naujos galimybės (mokymas, darbo praktika, įdarbinimas) suteikimas suaugusiems (25–64 m.) bedarbiams per 12 nedarbo mėnesių“ ir „Ilgalaikių bedarbių, dalyvavusių aktyviose priemonėse (mokymas, darbo praktika, įdarbinimas), dalis“ įgyvendinimo. Paminėtina, kad 2014 m. dviem pirmiesiems rodikliams numatytos tikslinės reikšmės buvo beveik pasiektos (naujomis galimybėmis pasinaudojo apie 98 proc. bedarbių). Daugiausiai įtakos šių rodiklių pasiekimui turėjo priemonė „Ieškančių darbo asmenų

²² VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ (ESTEP), ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas, 2014 m.

²³ Ten pat.

²⁴ Ten pat.

²⁵ UAB „PPMI Group“ ir VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizė ir perspektyvų 2014–2020 m. parengimas, 2013 m.

²⁶ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos struktūrinės paramos žmogiškųjų išteklių plėtrai poveikio vertinimas, 2015 m.

integracija į darbo rinką“, pagal kurią buvo finansuojamos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės. Paminėtina, kad dėl ekonominio sunkmečio labai išaugus bedarbių skaičiui ir pailgėjus nedarbo laikui, strateginiai konteksto rodikliai nebuvo pasiekti planuota apimtimi.²⁷

Pagal ŽIPVP 1 prioriteto 2 uždavinio priemonės prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklio „Dirbančių neįgaliųjų dalis“ įgyvendinimo. Buvo planuojama, kad dirbančių neįgaliųjų dalis, palyginti su 2005 m., išaugo 10 proc. punktų ir 2015 m. sieks 30 proc. Paminėtina, kad 2015 m. dirbančių neįgaliųjų dalis siekė 28,8 proc. Atliktuose vertinimuose pabrėžiama, kad ES struktūrinės paramos investicijos prisidėjo prie neįgaliųjų užimtumo išlaikymo (ir turėjo nedidelio masto poveikį neįgaliųjų užimtumo didėjimui), nes kilus ekonominei krizei neįgalieji susidūrė su didesne grėsme būti išstumti iš darbo rinkos.²⁸ Neįgaliųjų užimtumo išlaikymas buvo remiamas teikiant paramą socialinėms įmonėms ir kompensuojant dalį jose dirbančių neįgaliųjų darbo užmokesčio pagal priemonę „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“. Įdarbinimo subsidijuojant socialinėse įmonėse poveikis, kaip rodo kontrafaktinės analizės rezultatai, neįgaliųjų įsidarbinimui buvo pakankamai žymus, nes bent vieną darbo dieną per metus dirbusių neįgaliųjų buvo 20 proc. punktų daugiau nei būtų be dalyvavimo šioje priemonėje. Be to, priemonėje dalyvavę neįgalieji per metus dirbo maždaug 82 darbo dienomis ilgiau nei būtų dirbę, jei nebūtų dalyvavę priemonėje.²⁹

Įdarbinimui ir užimtumo skatinimui skirtos priemonės, įgyvendintos ES struktūrinės paramos lėšomis, prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklio „Skurdo rizikos lygis“ įgyvendinimo. Rengiant ŽIPVP buvo planuota, kad skurdo rizikos lygis sumažės nuo 20,5 proc. 2005 m. iki 10 proc. 2015 m. Vis dėlto skurdo rizikos lygis Lietuvoje išliko pakankamai pastovus ir siekė maždaug 20 proc. (2015 m. užfiksuota reikšmė – 19,1 proc.). Skurdo rizikos lygis atspindi pajamų nelygybę šalyje, todėl, siekiant jį mažinti, svarbios įdarbinimui ir pajamų užtikrinimui skirtos priemonės (pavyzdžiui, priemonė „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“). Vis dėlto atliktuose vertinimuose pabrėžiama,³⁰ jog ES paramos investicijos rodiklio kaitai daro mažą įtaką, kadangi gyventojų pajamų lygis labiau priklauso nuo valstybės mastu priimamų reguliacinių sprendimų (pavyzdžiui, nuo to priklauso pensijų, minimalaus darbo užmokesčio, socialinių išmokų dydžiai šalyje, mokesčių lengvatų taikymas ir kt.). Skurdo mažinimui daug svarbesnės reguliacinės, o ne investicinės priemonės.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Lietuvos darbo birža

Projekto pavadinimas: „Pasitikėk savimi“

Projekto vertė: 9,1 mln. eurų

Lietuvos darbo birža (toliau – LDB), kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis, skatino jaunimo integraciją į darbo rinką ar švietimo sistemą teikiant socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje paslaugas. Projektas įgyvendintas 15 Lietuvos miestų – Alytuje, Anykščiuose, Jonavoje, Marijampolėje, Mažeikiuose, Panevėžyje, Šalčininkuose, Šiauliuose, Šilutėje, Tauragėje, Telšiuose, Ukmergėje, Utenoje, Vilniuje, Zarasuose kartu su projekto partneriais, t. y. 10 teritorinių darbo biržų, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 40 nevyriausybinių organizacijų.

Projekto tikslinė grupė yra 16–25 metų jaunuoliai, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse. Projekto įgyvendinimo metu dalyvavo 3810 jaunuolių, iš kurių 1928 dalyvavo trijų, o 287 – šešių mėnesių Socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje programoje. Nuo 2015 m. balandžio mėnesio buvo įgyvendinama nauja veikla „Susipažink su profesija“, kuri jauniems žmonėms suteikė galimybę susipažinti su darbo rinkoje paklausiomis profesijomis, profesijų pasiūla ir paklausa.

Projekto dalyvių sėkmės istorijos: profesijos pasirinkimas

²⁷ UAB „PPMI Group“ ir VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizė ir perspektyvų 2014–2020 m. parengimas, 2013 m.; UAB „Deloitte“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimas, 2016 m.

²⁸ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

²⁹ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ (ESTEP), ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas, 2014 m.

³⁰ Ten pat.

Aurelija, 23 m., Marijampolė

Aurelija sėkmingai baigusi projekto „Pasitikėk savimi“ 3 mėnesių programos veiklas, iš karto po jų pradėjo dalyvauti profesinio mokymo programoje, kuri leido įgyti siuvėjos profesiją. Šiuo metu projekto dalyvė dirba UAB „Sofus“ įmonėje.

Šarūnas, 22 m., Mažeikiai

Projekto „Pasitikėk savimi“ veiklose pradėjo dalyvauti dar 2014 m. pradžioje. Susitikimų metu koordinatore, dirbanti su jaunimu, ir dalyvis išanalizavo jaunuolio poreikius ir galimybes, todėl jaunuolis po projekto veiklų kryptingai pradėjo siekti profesinio mokymo tapti profesionaliu vairuotoju. Išlaikęs profesionalaus vairuotojo teises, Šarūnas gavo darbą vietinėje logistikos įmonėje UAB „MP logistika“, kurioje sėkmingai dirba iki šiol.

Irena, 24 m., Šalčininkai

Vidurinę išsilavinimą turinti mergina, kuriai projekto pradžioje sunkiai sekėsi bendrauti ir prisitaikyti prie aplinkos, į projekto pabaigą pradėjo labiau pasitikėti savimi, drąsiau reikšti mintis ir imtis iniciatyvos. Projekto metu išaiškėjo, kad mergina svajoja turėti grožio saloną ir jame dirbti, todėl pradėjo mokytis kirpėjos specialybės Dieveniškų technologijos ir verslo mokykloje.

1.3.1.3 Uždavinys Nr. 3 „Stiprinti socialinę aprėptį“

ŽIPVP 1 prioriteto 3 uždavinys buvo skirtas socialinės aprėpties stiprinimui, įgyvendinant diskriminacijos mažinimui ir socialinių problemų prevencijai bei socialinę riziką ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų įsitraukimui į darbo rinką paskatinti skirtus projektus. Siekiant šio uždavinio tikslų, buvo vykdomos trys priemonės,³¹ o pagal jas finansuoti 144 projektai, kurių veiklos baigtos įgyvendinti iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos. Atsižvelgiant į tai, kad 10 projektų nėra visiškai sugražinę išmokėto avanso arba turi patirtų netinkamų išlaidų, jie formaliai laikomi nebaigtais įgyvendinti. Remiantis apygardų teismų nutartimis, 2 projektų vykdytojai buvo pripažinti bankrutavusiais ir išregistruoti iš juridinių asmenų registro.

Nagrinėjant ES struktūrinės paramos intervencijų poveikį socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų įsidarbinimui,³² pabrėžiama, kad ESF lėšos prisidėjo prie priemonėse dalyvavusių asmenų geresnės integracijos į darbo rinką. Didžiausias poveikis pastebimas projektų įgyvendinimo metu arba iškart jiems pasibaigus. Didžiausią poveikį vykdyti projektai darė socialiai pažeidžiamų asmenų įsidarbinimui – padidindavo tikimybę, kad asmuo apskritai susiras darbą bent trumpam laikui. Dalyvavimas projektuose veikė ir jų dalyvių užimtumo trukmę – projektų dalyviai dirbo vidutiniškai daugiau dienų per metus nei, tikėtina, būtų dirbę, jei nebūtų dalyvavę projektuose. Didesnis aktyvumas darbo rinkoje (įsidarbinimas ir išaugusi užimtumo trukmė) lėmė socialiai pažeidžiamų asmenų vidutinių metinių darbo pajamų augimą, todėl kaip vieną iš projektų teigiamų pasekmių galima įvardinti išaugusį socialiai pažeidžiamų asmenų finansinį savarankiškumą. Strateginiu lygiu ESF priemonės užpildė „tuštumą“ tose srityse, kuriose nacionalinė politika buvo menkliau išplėtotą.

ŽIPVP priemonės „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ rezultatyvumo, efektyvumo ir tęstinumo vertinime teigiama,³³ kad įgyvendinant 3 uždavinį buvo įtraukta tik dalis nuteistųjų, neįgaliųjų, kitų socialinę atskirtį patiriančių grupių asmenų, tačiau tinkamai buvo parengtos organizacijos, kurios ateityje galės savarankiškai dirbti be ESF paramos. Siekiant šio tikslo įgyvendinant 3 uždavinio priemonę „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ buvo remiamas konkrečių socialinės integracijos

³¹ „Diskriminacijos mažinimas ir socialinių problemų prevencija darbo rinkoje“, „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ bei „Asmenų, sergančių priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų ligomis, psichologinė ir socialinė rehabilitacija“.

³² VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą, 2011 m.

³³ UAB „PPMI Group“ ir VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ rezultatyvumo, efektyvumo ir tęstinumo vertinimas, 2014 m.

produktų (mokymo metodikos, leidiniai, paslaugų teikimo moduliai, internetinės svetainės, duomenų bazės ir kt.) adaptavimas, atnaujinimas arba sukūrimas.

Atlikus anksčiau minėtą vertinimą taip pat nustatyta, kad visi produktai buvo sukurti taikant tokius horizontalius principus kaip partnerystė (produktai galėjo būti kuriami, įgyvendinti bendradarbiaujant su keliomis organizacijomis), tarptautinis bendradarbiavimas (produktai buvo kuriami pasinaudojant tarptautine patirtimi) ir inovacijų skatinimas (75-80% sukurtų produktų buvo inovatyvūs). Remiantis projektų vykdytojų apklausos duomenimis, produktai pilnai atitiko juos naudojusią specialistų poreikius, nes absoliuti dauguma respondentų atitiktį poreikiams vertino kaip aukštą arba labai aukštą. Taip pat absoliuti dauguma produktų atitiko organizacijų, kuriose (kurioms) buvo sukurti, poreikius. Projektų vykdytojų apklausa taip pat parodė, kad beveik pusė projektų vykdytojų, kūrusių produktus, įgijo svarbią veiklos priemonę, o trečdalis – netgi labai svarbią (produktas nuolat taikomas teikiant paslaugas). Dauguma produktų (81%) yra dažnai arba nuolat buvo naudojami projektui pasibaigus. Tai reiškia, kad daugelis produktus kūrusių organizacijų po projekto įgijo svarbią darbo priemonę ir sustiprino savo organizaciją bei turėjo galimybę rekomenduoti produktą naudoti kitoms organizacijoms.

Atliekant vertinimą visi produktai buvo suklasifikuoti pagal turinį (metodikos, mokymo programos), tikslines grupes (moterų, po ilgesnės pertraukos grįžtančių į darbo rinką, integracijai skatinti; neįgaliesiems; asmenims, nuteistiems laisvės atėmimo bausmėmis; asmenims, sergantiems priklausomybės ligomis; romams), naudotojus (su tikslinėmis grupėmis dirbantiems specialistams; socialiai pažeidžiantiems asmenims; visuomenei ar darbdaviams) ir sudaryta jų duomenų bazė, iš kurios galima atsisiųsti reikiamą produktą. Duomenų bazė yra laisvai prieinama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėje adresu: <http://esf.socmin.lt/katalogas/pdb/produktai.html>. Tikimasi, kad šiuos produktus naudos projektų vykdytojai, įgyvendinsiantys projektus skirtus socialinės atskirties mažinimui 2014–2020 m.

ŽIPVP 1 prioriteto 3 uždavinio įgyvendinimas turėjo įtakos **strateginio konteksto rodiklių** reikšmių, nustatytų ŽIPVP, pasiekimui (žr. 12 lentelę). Pavyzdžiui, intervencijos prisidėjo prie rodiklio „*Dirbančių neįgaliųjų dalis*“ augimo, kuris nuo 2007 m. iki 2015 m. pagerėjo 1,6 proc. punkto ir programos įgyvendinimo pabaigoje sudarė 28,8 proc. Skatindama neįgalios žmonės aktyviau dalyvauti darbo rinkoje, o darbdavius – juos įdarbinti, valstybė yra numačiusi nemažai mokestinių lengvatų ir subsidijų. Darbdaviai, atstovaujantys socialiai atsakingoms įmonėms, socialinėms įmonėms ar kitoms įmonėms, kurios pasirengusios prisidėti prie neįgaliųjų nedarbo ir socialinės atskirties mažinimo, galėjo pasinaudoti valstybės teikiama parama neįgaliųjų įdarbinimui. Pagal prie 3 uždavinio prisidedančias priemones finansuotų projektų dėka buvo įdarbinta 1373 neįgalieji, o tai sudaro apie 3 proc. visų 2015 m. dirbančių neįgaliųjų. Taip pat uždavinio projektai prisidėjo prie kitų konteksto rodiklių pasiekimo: naujų galimybių suteikimo bedarbiams, gyventojų, dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veiklose, skaičiaus didėjimo, moterų užimtumo didėjimo ir kt.

Įgyvendinant 3 uždavinio priemones, prioritetas buvo teikiamas iniciatyvoms, kurios kompleksiskai sprendė tikslinių grupių problemas (sveikatos atgavimas, socialinės paslaugos, motyvavimas, pagalba įgyjant žinias ir įgūdžius, socialinė integracija, užimtumas), ekonomiškai atsilikę regionai galėjo gauti pakankamai kokybiškas ir įvairias paslaugas. Tokių ir panašių problemų sprendimas buvo naudingas ir regioninės plėtros skatinimo požiūriu. Teikiant ES paramą visoms paminėtoms veikloms, visos suinteresuotos pusės buvo skatinamos siūlyti naujus, inovatyvius socialinės aprėpties stiprinimo būdus.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Pagėgių savivaldybės neįgaliųjų draugija

Projekto pavadinimas: Socialinės atskirties asmenų integracija į darbo rinką per kompleksinės pagalbos suteikimą

Projekto vertė: 760,3 tūkst. eurų

Tauragės ir Pagėgių savivaldybėse neįgaliųjų bei socialinės rizikos šeimos problemos daugiausiai sprendžiamos per pašalpų sistemą, nepakankamai akcentuojamos kitos šeimai palankios

priemonės – konsultavimas ir motyvavimas, prarastų socialinių, darbinių įgūdžių atstatymas bei praktinis mokymas, profesinių gebėjimų įvertinimas ir atkūrimas. Su tokiomis problemomis susiduria Tauragės, ir Pagėgių savivaldybių bendruomenės nariai, gyvenantys pakankamai uždara gyvenimą. Šių savivaldybių gyventojai priskiriami mažas pajamas gaunančių gyventojų grupei, gyvenančių teritorijoje, kur nedarbo lygis žemesnis nei šalies vidurkis. Viena dažniausiai pasitaikančių socialinės rizikos šeimų ir moterų po ilgesnės pertraukos grįžtančių į darbo rinką, kitų, socialinę atskirtį patiriančių, asmenų problemų Tauragės rajone ir Pagėgių savivaldybėje – nedarbas ir iš to kylančios socialinės bei bendruomeninės problemos.

Projekto tikslinė grupė – moterys, po ilgesnės pertraukos (nedarbo trukmė viršija 24 mėnesius) grįžtančios į darbo rinką; socialinės rizikos šeimos; neįgalieji; benamiai, besinaudojantys nakvynės namų paslaugomis. Pagėgių savivaldybės neįgaliųjų draugija, Tauragės ir Pagėgių savivaldybių Socialinių paslaugų centrai teikia kvalifikuotą pagalbą savivaldybėse gyvenantiems asmenims, puikiai žino kiekvieno žmogaus ir kiekvienos šeimos socialines, dažnai ir finansines problemas. Projekto metu buvo išplėstas paslaugas gaunančių asmenų skaičius, darbingi asmenys buvo informuojami, konsultuojami, lavinami jų bendrieji bei profesiniai įgūdžiai, teikiamos praktinio bei profesinio mokymo ir įdarbinimo paslaugos, taip užtikrinamas darbingų asmenų patekimas į darbo rinką. Projekte buvo sprendžiamos socialinės žmonių problemos, mažinamas savivaldybėse esančių bedarbių skaičius.

Projekto įgyvendinimo metu grupinį ir individualų motyvavimą, konsultavimą, asmens poreikių vertinimą, darbinių bei savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymą ir palaikymą, praktinį mokymą, profesinį orientavimą, profesinių gebėjimų įvertinimą bei tarpininkavimo įdarbinant paslaugas gavo visi tikslinės grupės asmenys. Partnerio įmonės UAB „Agrūnė“ ir Tauragės rajono savivaldybės Socialinių paslaugų centras suteikė praktinį mokymą darbo vietoje. Taip pat projekto įgyvendinimo metu buvo stengiamasi atkurti bendruomeninius socialinius ryšius. Projekto partneris Plaškių kaimo bendruomenė padėjo sutelkti tikslinės grupės narius bendram darbui, taip stiprindama bendruomeniškumo jausmą, pasitikėjimu ir pagalba grįžtus santykius.

Projekte didelis dėmesys buvo skirtas profesijos, galinčios motyvuoti pradėti dirbti, parinkimui. Tarp tikslinės grupės atstovų buvo paklausiausia slaugytojo padėjėjo profesija. Iš viso projekte dalyvavo 175 asmenys, iš kurių pradėjo dirbti 58 asmenys.

1.3.2 ŽIPVP 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ rezultatyvumas ir poveikis

1.3.2.1 Uždavinys Nr. 1 „Tobulinti ir stiprinti mokymosi visą gyvenimą institucinę sistemą“

Įgyvendinant ŽIPVP 2 prioriteto 1 uždavinį buvo vykdomos 3 priemonės valstybės planavimo būdu ir 1 priemonė konkurso būdu. Iki 2016 m. vasario mėn. buvo pasirašytos 65 projektų finansavimo ir administravimo sutartys, pagal kurias buvo sėkmingai baigti įgyvendinti 65 projektai.

Projektų metu buvo finansuojamas bendrojo lavinimo ir aukštųjų mokyklų veiklos kokybės į(si)vertinimo ir išorinio vertinimo sistemų kūrimas ir tobulinimas, švietimo bendruomenių ir jų lyderių savarankiškumo skatinimas, mokymo organizavimas tobulinant švietimo institucijų valdymą. Taip pat buvo finansuojamas apskrities ir savivaldybių švietimo padalinių specialistų ekspertinių gebėjimų stiprinimas bei regioninių švietimo valdymo informacinių sistemų plėtra ir su ja dirbančių specialistų kompetencijos tobulinimas. Galiausiai buvo finansuotas aukštųjų mokyklų vidaus valdymo sudėties tobulinimas ir studijų sistemos kokybės vadybos sistemų kūrimas ir įgyvendinimas bei neformaliu būdu įgytų kvalifikacijų formalizavimo sistemos parengimas ir įgyvendinimas aukštojo mokslo sistemoje.

Aptariamas uždavinys leido plėtoti prie mokymosi visą gyvenimą (suprantamos plačiąja prasme – mokymosi nuo gimimo iki mirties) institucinę sistemą. Buvo kuriamos ir tobulinamos švietimo vertinimo ir stebėsenos sistemos, organizuojami mokymai švietimo sistemos darbuotojams, diegiamos kokybės vadybos sistemos, diegiamos neformaliu būdu įgytų kompetencijų formalizavimo sistemos aukštosiose mokyklose. Visa tai prisidėjo prie Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. pirmojo tikslo „Veiksmingos ir darnios, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu pagrįstos švietimo sistemos kūrimas“ įgyvendinimo. Derinant reguliacinio

pobūdžio intervencijas, nacionalinį finansavimą ir investicijas, skirtas pagal aptariamąjį uždavinį, buvo³⁴:

- Įdiegta atsakingo valdymo sistema: sukurtos stebėsenos ir analizės sistemos leidžia visuose lygmenyse (švietimo paslaugų teikėjo, savivaldybės ir nacionaliniu) priimti įrodymais grįstus sprendimus;

- Įdiegtas subsidiarumo principas – daugiau galių priimant sprendimus buvo deleguota švietimo bendruomenėms (nuo ikimokyklinio ugdymo iki aukštojo mokslo), išaugo jų savarankiškumas; vis daugiau funkcijų švietimo srityje deleguota savivaldybėms. Prie to stipriai prisidėjo investicijos, skirtos švietimo lyderių (mokyklų, savivaldybių, studijų institucijų, nacionalinio lygmens sprendimų priėmėjų) kompetencijų ugdymui. Švietimo bendruomenių įgalinimui taip pat aktualios investicijos skirtos strateginio planavimo, kokybės užtikrinimo, įsivertinimo ir išorinio vertinimo sistemų kūrimui.

- Pradėta kurti lanksti ir atvira švietimo struktūra, sujungianti bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, studijas, formalus, neformalus mokymosi ir savišvietos formas į bendrą švietimo erdvę. Prie to stipriai prisidėti turėtų neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo sistemos.

Investicijų į mokymosi institucinę sistemą ir valdymo tobulinimą poveikis švietimo kokybei ir prieinamumui ilgalaikėje perspektyvoje priklauso nuo intervencijų suderinamumo ir tęstinumo. Kaip aptarta aukščiau, makrolygiu investicijos buvo gerai suderintos ir prisidėjo prie ilgalaikių nacionalinių tikslų pasiekimo. Kita vertus, kaip parodė einamojo laikotarpio vertinimas³⁵, ne visos šio uždavinio priemonės gerai derėjo su antrojo uždavinio priemonėmis, t. y. sistemos struktūriniai pokyčiai (1-ojo uždavinio objektas) ne visada buvo suderinti su švietimo metodų ir turinio kaita (2-ojo uždavinio objektas). Atsižvelgiant į šio vertinimo rezultatus, įgyvendinimo metu buvo gerinamas priemonių koordinavimas. Pavyzdžiui, pagal šį uždavinį skirtos investicijos modulinį profesinio mokymo programų diegimui buvo derinamos su atitinkamomis investicijomis į konkrečių profesinių mokyklų infrastruktūrą.

Kaip rodo vertinimo rezultatai, daugelio finansuotų intervencijų tęstinumo užtikrinimui reikalingos papildomos lėšos, nes dalies priemonių atveju, ypač ten kur reikalingas nacionalinio lygmens tęstinumas, tęstinio tvarumo užtikrinimo mechanizmas nebuvo sukurtas³⁶. Siekiant užtikrinti produktų tęstiną naudojimą (pvz., vertinimo ir stebėsenos sistemos) skiriamos nacionalinio biudžeto ir kitų šaltinių lėšos; švietimo įstaigos sukurtų kokybės valdymo instrumentų tolesnį naudojimą finansuoja iš savo biudžeto. Tačiau tuo atveju, kai sukurtų produktų tęstiniam naudojimui finansavimas neskirtas, tikėtinas jų ilgalaikis poveikis yra mažas. Pavyzdžiui, neformaliu būdu įgytų kompetencijų formalizavimo sistemos aukštosiose mokyklose veikia, tačiau norinčių jomis naudotis skaičius yra mažas. Viena iš galimų priežasčių – didelė paslaugų kaina, kuri yra artima studijų kainai. Siekiant spręsti šią problemą, numatoma atlikti išsamesnę analizę ir, atsižvelgiant į rezultatus, keisti reguliavimą.

2 prioriteto pirmasis uždavinys taip pat tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėjo prie strateginio konteksto rodiklio „25–64 metų gyventojų, per 4 paskutines savaites dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veikloje, dalis (mokymosi visą gyvenimą lygis), proc.“. Šis uždavinys prie šio rodiklio prisideda tiesiogiai, kadangi pagal jo priemonės finansuojamas 25–64 metų gyventojų mokymasis. Taip pat 1 uždavinio priemonės prie šio rodiklio prisideda netiesiogiai, stiprinant mokymosi visą gyvenimą institucinę sistemą. Kitų 2 prioriteto uždavinių priemonės taip pat prisideda prie šio strateginio konteksto rodiklio. Kadangi skirtingų uždavinių poveikį atskirti sunku, visų uždavinių indėlis į šį strateginio konteksto rodiklį vertinamas bendrai (žr. „2 prioriteto uždavinių poveikis strateginiams konteksto rodikliams“).

Gerosios praktikos pavyzdys

³⁴ LR švietimo ir mokslo ministerija, *Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2012 m. Medžiaga diskusijoms*, Vilnius, 2012.

³⁵ UAB „BGI Consulting“, LR švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų 2007–2013 metų veiksmų programų prioritetų ir juos įgyvendinančių Ministerijos programų tarpinis vertinimas, 2011 m.

³⁶ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmoniškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

Projekto vykdytojas: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

Projekto pavadinimas: „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių sukūrimas)“

Projekto vertė: 2871,69 tūkst. eurų

Projekto tikslas – stiprinti švietimo kokybės vadybą bendrojo lavinimo mokyklose. Projekto metu siekiama pritaikyti geriausią tarptautinę švietimo vadybos praktiką, kūrybiškai adaptuojant sėkmingiausias Europos ir pasaulio šalių švietimo vadybos inovacijas. Projektu tęsiamos Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros 2008–2011 m. vykdytų mokyklos įsivertinimo bei konsultavimo projektų veiklos, diegiant anksčiau sukurtus produktus bei kuriant naujas kokybės užtikrinimo priemones. Kokybės vadybos mokykloje stiprinimo veiklos apima visus švietimo valdymo lygmenis: nacionalinį, savivaldybės ir mokyklos. Projekto metu buvo stiprinami švietimo lygmenų specialistų gebėjimai, teikiama konsultacinė parama, sudaromos sąlygos naudotis sukurtais priemonėmis. Pagal neformaliojo švietimo programas kvalifikaciją projekto metu pakėlė 463 mokymosi visą gyvenimą sistemos administracijos darbuotojai. Mokyklos save gali įsivertinti naudodamosi projekto metu sukurta IQES sistema (<https://iqesonline.lt/>).

1.3.2.2 Uždavinsys Nr. 2 „Gerinti mokymosi visą gyvenimą paslaugų kokybę“

Įgyvendinant ŽIPVP 2 prioriteto 2 uždavinį, buvo vykdomos 8 priemonės valstybės planavimo būdu ir 2 priemonė konkurso būdu. Iki 2016 m. vasario mėn. buvo pasirašyta 341 projektų finansavimo ir administravimo sutartis, pagal kurias buvo sėkmingai baigti įgyvendinti 339 projektai.

Projektų metu buvo finansuojami mokytojų, dėstytojų, moksleivių ir studentų formalūs ir neformalūs mokymai, besimokančių suaugusiųjų bendrųjų gebėjimų ugdymas. Buvo finansuojamas ir aukštojo mokslo prieinamumo sistemos tobulinimas, studijų programų atnaujinimas ir tarptautiškumo didinimas. Taip pat, ugdymo turinio naujovių įgyvendinimo sklaidos modelio parengimas, išbandymas ir diegimas, mokyklų, jų bendruomenių ir kitų suinteresuotų grupių bendradarbiavimo modelių ir inovatyvių švietimo metodų kūrimas, diegimas ir sklaida. Galiausiai, buvo finansuotas neformaliojo švietimo paslaugų plėtojimas, gerinant pilietinio ir tautinio ugdymo pasiūlą didinant socializacijos ir užimtumo formų įvairovę, vaikų kūrybiškumo ugdymo plėtra bei pameistrystės mokymo formų plėtojimas.

Aptariamo uždavinio priemonės turėjo tiesioginį poveikį Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. tikslo „Švietimo kokybės, atitinkančios atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius, užtikrinimas“ įgyvendinimui. Toliau aptariami pokyčiai kiekviename ugdymo lygmenyje.

2 prioriteto 2 uždavinio priemonės prisidėjo prie **ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo** kokybės gerėjimo. Buvo remiamos veiklos, skirtos gerinti specialiujų poreikių mokinių ugdymo sąlygas. Buvo diegiamos alternatyvaus ugdymo (atsižvelgiant į mokinio poreikius, patirtį, gebėjimus) priemonės, organizuojamos popamokinės veiklos, kuriami mokymo(si) metodai ir priemonės. Taip pat buvo stiprinamos psichologinė ir socialinė pagalba mokiniui³⁷, buvo vykdomi švietimo personalo mokymai. Vertinimas³⁸, nagrinėjęs pedagogų mokymų kokybę, nustatė, kad apskritai, mokymai buvo gana kokybiški, jie buvo derinami su strateginėmis bendrojo ugdymo kaitos iniciatyvomis. Dalis pedagogų savo veikloje taiko įgytas kompetencijas, kas turėtų lemti ilgalaikį mokymų poveikį ugdymo kokybei. Galiausiai, buvo plėtojama universalių daugiafunkcinių centrų kaimo vietovėse veikla. Visa tai kartu su kitomis intervencijomis, tikėtina, prisidėjo prie išaugusio dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme (nuo 93 tūkst. asmenų 2007 m. iki 115,5 tūkst. 2015 m.). Investicijos į bendrojo ugdymo kokybę kol kas neturėjo poveikio moksleivių pasiekimams, kurie fiksuojami tarptautiniuose palyginamuosiuose tyrimuose – 2012 m. PISA tarptautiniame penkiolikmečių pasiekimų tyrime Lietuva išlieka žemiau tyrime dalyvavusių šalių vidurkio ir nuo

³⁷ UAB „BGI Consulting“, Švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų 2007–2013 m. veiksmų programų prioritetų ir juos įgyvendinančių ministerijos programų įgyvendinimo tarpinis vertinimas, 2011 m.

³⁸ Pwc, ES finansuojamų mokymų kokybės ir efektyvumo vertinimas, Vilnius, 2011.

2006 m. Lietuvos moksleivių rezultatai iš esmės nepagerėjo³⁹. Viena vertus, poveikis 2012 m. dar nespėjo pasireikšti. Kita vertus, ilgalaikėje perspektyvoje poveikis bendrojo lavinimo kokybei priklausys nuo sukurtų produktų naudojimo: anot vertinimo yra didesnė tikimybė, kad produktai ir toliau bus naudojami, nei nenaudojami⁴⁰.

Investicijos taip pat prisidėjo prie **profesinio mokymo** sistemos modernėjimo. Buvo tobulinama profesijos mokytojų kvalifikacija ir technologijų kompetencijos. Taip pat profesijos mokytojų kvalifikacijai tobulinti buvo parengtos naujos technologinių kompetencijų tobulinimo programos, rengiamos modulinės programos, siejant jas su profesiniais standartais. Modulinis mokymasis į profesinio mokymo sistemą turėtų įnešti daugiau lankstumo, leisti veiksmingiau įskaityti neformaliu būdu įgytas žinias, suteikti didesnę kvalifikacijos įgijimo būdų įvairovę, padidinti profesinės veiklos mokymosi mobilumą ir sudaryti geresnes galimybes profesinę kvalifikaciją įgijusiems asmenims įsidarbinti. Buvo diegiamos vidinės įstaigų veiklos ir mokymo kokybės užtikrinimo sistemos, kurios turėtų sudaryti geresnes sąlygas pereiti prie modulinėmis programomis grįsto mokymo. Taip pat buvo atliekamas profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas, kuris turėtų prisidėti prie didesnio verslo įtraukimo į profesinio mokymo rengimą.⁴¹ Visa tai prisidėjo prie profesinio mokymo sistemos modernėjimo, o tai didino profesinio mokymo patrauklumą⁴². Poveikio mastą iliustruoja didėjantis į profesinio mokymo įstaigas priimtų asmenų skaičius. Profesinį mokymą besirenkančių asmenų dalis nuo 2007 m. augo ir 2015 m. sudarė 42,79 proc. visų stojančiųjų į aukštojo mokslo I pakopos studijas ir į profesinio mokymo įstaigas (žr. 10 paveikslą).

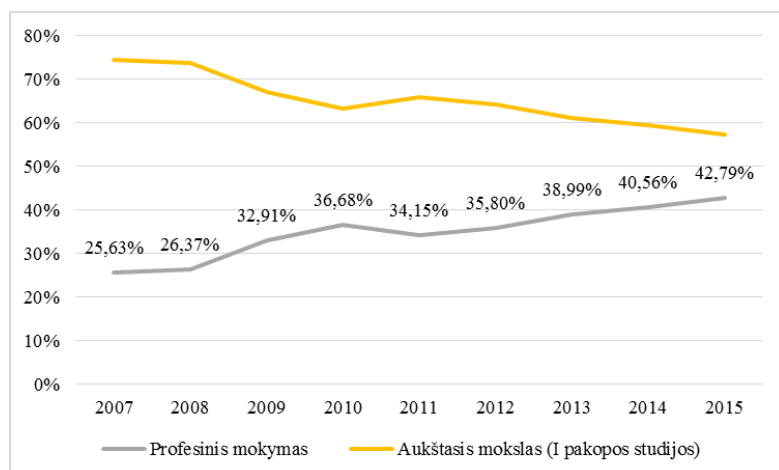
³⁹ <https://www.oecd.org/pisa/>

⁴⁰ BGI Consulting, LR švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų 2007-2013 metų veiksmų programų prioritetų ir juos įgyvendinančių Ministerijos programų tarpinis vertinimas, Vilnius, 2011.

⁴¹ VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, UAB „PPMI Group“ ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas, 2014 m.

⁴² Ten pat.

6 paveikslas. Į profesinio mokymo ir aukštojo mokslo I pakopos studijas priimtų asmenų dalis, nuo visų į šias studijas priimtų asmenų⁴³

2 uždavinio priemonėmis buvo rengiamos naujos studijų programos ir metodikos **aukštajame moksle**. Taip pat buvo remiamas dėstytojų kvalifikacijos kėlimas. Tačiau trūksta vienareikšmiškų įrodymų, kad tai lėmė studijų kokybės augimą. 2012 m. atliktas tyrimas⁴⁴, vertinęs tiek 2009 m. reformą, tiek ir investicijas į pedagogų kvalifikacijos kėlimą, nustatė, kad nuo 2008 m. esminių studijų kokybės pasikeitimų neįvyko. Strateginio vertinimo metu nustatyta, kad finansuotos priemonės „prisidėjo prie dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo masto padidėjimo: dėstytojai dalyvavo tarptautinėse mainų programose, dalyvavo pritaikant studijų programas dėstyti užsienio kalba, patobulino dalykines kompetencijas. Tačiau tobulintinių sričių yra daugiau – dėstytojai turi atnaujinti ne tik dalykines bet ir pedagogines / andragogines kompetencijas, kalbų mokėjimą, gebėjimą naudotis informacinių ir ryšio technologijų įrankiais studijų turiniui parengti ir procesui vykdyti ar valdyti.“⁴⁵ Į šias rekomendacijas atsižvelgta programuojant 2014–2020 m. intervencijas.

2 uždavinio priemonėmis buvo kuriami nauji **suaugusiųjų mokymosi** modeliai, andragogų profesinės veiklos aprašai, naujos suaugusiųjų mokymosi priemonės, plėtojama trečiojo amžiaus universitetų veikla, mokomi andragogai. Tai turėtų sukurti prielaidas suaugusiųjų mokymosi kokybės augimui⁴⁶.

2 prioriteto 2 uždavinio priemonės prisidėjo prie prioriteto strateginių konteksto rodiklių. Kadangi skirtingų uždavinių poveikį atskirti sunku, visų uždavinių indėlis į strateginio konteksto rodiklius vertinamas bendrai (žr. „2 prioriteto uždavinių poveikis strateginiams konteksto rodikliams“).

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Lietuvos Caritas

Projekto pavadinimas: „ESU! (Savo gyvenimo kalvis)“

Projekto vertė: 166,6 tūkst. eurų

Projekto veiklomis buvo siekiama stiprinti jaunimo gebėjimus prisitaikyti kintančioje darbo rinkoje, ugdant bendruosius (per savanorystę ir bendruomeninę veiklą) ir profesinius (per specialias ugdymo programas ir individualią profesinę praktiką) įgūdžius bei gebėjimus. Inicijuojant projektą

⁴³ Lietuvos statistikos departamentas.

⁴⁴ Dr. Alfredas Chmieliauskas, dr. Arvydas Liepuonis, Romas Venčkauskas, Kristina Plankytė-Aidietienė. „Tendencijos aukštajame moksle: suinteresuotųjų šalių požiūriai“, 2012 m., prieiga internete: http://www.mosta.lt/images/documents/analize/tyrimai_ir_ataskaitos/2012/Tendencijos_aukstajame_moksle.pdf.

⁴⁵ VŠĮ „Viešosios politikos ir vadybos institutas“, UAB „PPMI Group“ ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas, 2014 m., p. 96.

⁴⁶ Ten pat.

projekto vykdytojas Lietuvos Caritas organizacijoje įgyvendindamas integracijos į darbo rinką projektus, remdamasis ilgamete patirtimi pastebėjo, kad dažnai nedarbas yra susijusių veiksmų rezultatas, nulemtas silpnų visuomeninių ryšių ir kad ypač svarbu sulaužyti šį ratą, t. y. pirmiausia padedant užmegzti socialinius ryšius bei tapti aktyviu visuomenės nariu, nes nedirbantis asmuo dažnai jaučiasi nepilnavertis ir vengia dalyvauti socialiniame gyvenime apribodamas galimus socialinius ryšius. Taigi projekte vykdytoje programoje pagalba buvo teikiama jaunimui iki 29 metų tokiu principu:

- 1) projekto dalyviams sudarant individualias programas („Aš esu“);
- 2) vedant asmenybės stiprinimo ir profesinio savęs suvokimo programas („Aš noriu“);
- 3) organizuojant socialinių ir darbinių įgūdžių ugdymo praktikas („Aš galiu“);
- 4) įtraukiant į aktyvaus ir savarankiško verslumo ugdymo programas („Aš veikiu“).

Projekto veiklos vykdytos kompleksiskai (logiškai susijusios ir tęstiniu būdu stiprinančios viena kitos poveikį), skatinant jaunuolį suvokti save, savo norus, galimybes ir dalyvavimo programoje metu bandyti sukurti erdvę savo profesinei realizacijai. Projekto jaunimo socialinių, darbinių ir profesinių įgūdžių mokymų veikloje dalyvavo ir jas sėkmingai baigė 510 asmenų, profesinio orientavimo konsultacijas gavo 260 asmenys (konsultuojama buvo pagal individualų kiekvieno asmens poreikį), socialinių ir darbinių įgūdžių praktikas po 200 val. atliko 300 asmenų.

1.3.2.3 Uždaviny Nr. 3 „Didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą“

Įgyvendinant ŽIPVP 2 prioriteto 3 uždavinį, buvo vykdomos 5 priemonės valstybės planavimo būdu ir 2 priemonės konkurso būdu. Iki 2016 m. vasario mėn. buvo pasirašytos 61 projektų finansavimo ir administravimo sutartis, pagal kurias buvo sėkmingai baigti įgyvendinti 61 projektas.

Projektų metu buvo finansuojamas profesinio orientavimo priemonių švietimo sistemos dalyviams sukūrimas, savivaldybių karjeros centrų modelio, bendrojo lavinimo, profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų ugdymo karjerai ir karjeros stebėsenos modelių plėtotė ir įdiegimas. Taip pat finansuotas su mokiniais ir studentais dirbančių profesinio orientavimo specialistų kvalifikacijos tobulinimas; ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra, gabių vaikų ugdymo kokybės gerinimas, alternatyvaus ugdymo diegimas švietimo sistemoje, nuotolinio mokymo kuratorių, dirbsiančių universaliuose daugiafunkciuose centruose, kompetencijos tobulinimas. Buvo remiamas ir specialiųjų mokymo priemonių rengimas ir pritaikymas keliant pedagogų, psichologų, ekspertų/konsultantų kvalifikacijas, specialiosios pedagoginės pagalbos paslaugų teikimas specialiųjų poreikių asmenims ir neformaliojo specialiųjų poreikių asmenų švietimo paslaugų teikimas. Galiausiai, finansuota specialiųjų poreikių asmenų ugdymo(-si) formų plėtra, pagalbos mokiniui efektyvumo ir kokybės plėtra, iškritusių iš mokyklos mokinių grąžinimas.

Pagal šį uždavinį finansuotos intervencijos prisidėjo prie Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. tikslo „Tęstinės, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančios ir prieinamos, socialiai teisingos švietimo sistemos plėtotė“ įgyvendinimo. Investicijų ir kitų priemonių pagalba buvo:

- Sukurtos sąlygos visuotinio priešmokyklinio ugdymo diegimui (jis tampa privalomas nuo 2016 m. rugsėjo mėn.). Taip pat išaugo dalyvavimas ikimokykliniame ugdyme: nors bendras vaikų skaičius smuko, dalyvaujančių ikimokykliniame ugdyme vaikų skaičius išaugo nuo 95 tūkst. 2008 m. iki 115 tūkst. 2015 m.
- Smuko ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis (žr. analizę žemiau dėl visų uždavinių poveikio strateginiams konteksto rodikliams).
- Įgyvendinama įtraukiančiojo švietimo koncepcija. Specialiosiose mokyklose ar centruose ugdomų vaikų dalis sumažėjo nuo 5 tūkst. 2006–2007 m. iki 3,6 tūkst. 2015–2016 m., Pastarasis skaičius sudaro 10,5 proc. visų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių – likusieji mokosi dalinės integracijos (specialiose ir lavinamosiose klasėse) ar visiškos integracijos (bendrosiose klasėse) sąlygomis.
- Pradėta kurti gabių vaikų ugdymo sistema.
- Išaugo studentų, turinčių negalią skaičius nuo 519 (0,3 proc. visų studentų) 2006–2007 m. m. iki 777 (0,6 proc. visų studentų) 2014–2015 m.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Šiaulių universitetas

Projekto pavadinimas: „Vaikų socializacijos centrų pedagogų bei kito personalo kompetencijų ugdymas ir ugdytinių elgesio korekcija (SOCPEDKOM)“.

Projekto vertė: 166,31 tūkst. eurų

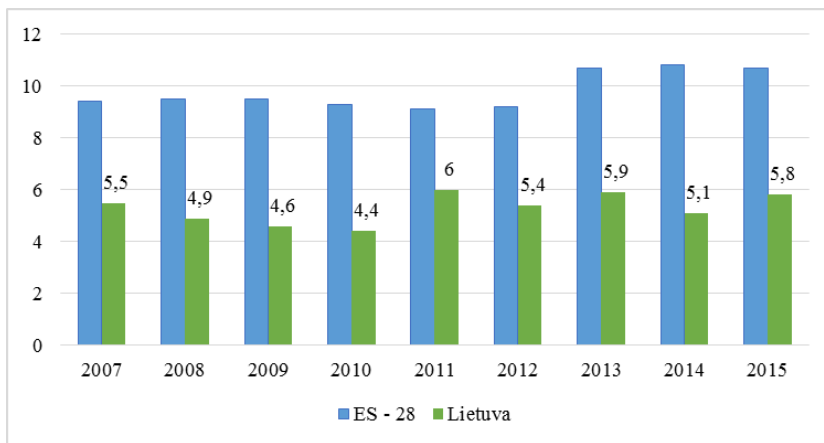
Projekto tikslas – ugdyti vaikų ir jaunimo socializacijos centruose dirbančių pedagogų kompetencijas, keičiant šių specialistų požiūrį ir veiklą darbe su delinkventiškais vaikais (89 socialinės rizikos, specialiųjų poreikių ir socialinės atskirties asmenys mokėsi pagal neformaliojo mokymo programas). Projektu siekta pakeisti šiuo metu vaikų socializacijos centruose vyraujančią paradigmą į humanistinėmis nuostatomis grindžiamą filosofiją, kuri elgesio ir emocines problemas traktuoja kaip neįgalumą, reikalaujanti specialių ugdymo metodų ir socialinių paslaugų integracijos. Pokyčiai vykdyti kompleksiskai, t. y. parengiant ir išbandant konkrečią Lietuvos sąlygoms pritaikytą metodiką vaikų socializacijos centruose. Buvo kuriami ir realizuojami kvalifikacijos tobulinimo kursų ciklai mokytojams (auklėtojams) (apmokyti 115 asmenų), švietimo pagalbos specialistams (apmokyti 24 asmenys). Įsteigta metodiniame centre Šiauliuose teikiamos psichologinės, socialinės pedagoginės konsultacijos, centro ugdytinių integracijos į visuomenę stebėseną, vertinimas ir koregavimas, įgyvendinamas mokytojų ir pagalbos specialistų kompetencijų tobulinimas. Projekto įgyvendinimo metu kompleksiskai tobulinta viso pedagoginio personalo kompetencijos, vykdytos centrų ugdytinių elgesio ir integracijos į visuomenę stebėseną, vertinimas ir koregavimas, vertinti vaikų socializacijos pokyčiai. Projekto metu taikant tiek inovatyvius mokymo(si) metodus kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, tiek individualių / grupinių konsultacijų metu, sudarytos sąlygos vaikų mokymo(si) ir socialinių įgūdžių formavimo problemų sprendimui, remiantis mokslininkų, praktikų, dirbančių ne tik Lietuvos, bet ir užsienio institucijose, tyrimais ir įžvalgomis.

Visi 2 prioriteto uždaviniai tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėjo prie **strateginio konteksto rodiklio** „25–64 metų gyventojų, per 4 paskutines savaites dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veikloje, dalis (mokymosi visą gyvenimą lygis), proc.“. Visi trys uždaviniai prie šio rodiklio prisideda tiesiogiai kadangi pagal jų priemones buvo finansuojamas švietimo sistemos darbuotojų (dauguma jų yra 25-64 metų gyventojai) mokymasis. 2 prioriteto priemonėse dalyvavo 175.7 tūkst. 25-64 m. amžiaus dalyvių. Jei tai būtų unikalūs asmenys, tai 2016 m. pradžioje tai sudarytų 11,3% visos šios amžiaus grupės žmonių populiacijos. Tačiau labiausiai tikėtina, kad tikslinės grupės nariai mokymuose dalyvavo kelis ir daugiau kartų. Todėl asmenų skaičius turėtų būti ženkliai mažesnis nei dalyvių.

Visi uždaviniai priemonės prie mokymosi visą gyvenimą rodiklio taip pat galėjo prisidėti netiesiogiai. Pirma, buvo tobulinama suaugusiųjų mokymosi sistema, investuojama į andragogų kompetencijos kėlimą, kas turėtų lemti didesnę mokymo(si) prieinamumą ir kokybę. Pavyzdžiui, įgyvendinant uždavinį buvo kuriamos ir diegiamos neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo sistemos aukštesiose mokyklose. Šios sistemos turėtų sudaryti galimybes toliau mokytis tiems suaugusiems, kurie kompetencijas įgijo neformaliojo būdu. Antra, buvo investuojama į pirminio švietimo kokybę. Tai gali turėti poveikį mokymosi visą gyvenimą lygiui ateityje – kaip rodo daugybė tyrimų, pirminio švietimo įstaigose išmokę mokytis asmenys vėliau tai sėkmingai daro viso gyvenimo metu. Trečia, ženklios investicijos skirtos pirminio švietimo prieinamumui. Kaip rodo tyrimai, kuo aukštesnis įgyto išsilavinimo lygis, tuo didesnė tikimybė, kad asmuo ir toliau mokysis.

7 paveikslas. 25–64 metų gyventojų, per 4 paskutines savaites dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veikloje, dalis (mokymosi visą gyvenimą lygis), proc.⁴⁷

⁴⁷ Eurostat „Lifelong learning - Percentage of adult population aged 25-64 participating in education and training“
<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tesem250&language=en>>.

Visgi mokymosi visą gyvenimą rodiklio reikšmė 2007–2015 m. ženkliai nepakito, o atotrūkis nuo ES išaugo. Galima išskirti tris pagrindines priežastis, neleidusias pasiekti planuoto mokymosi visą gyvenimą lygio (11 proc.). Visų pirma ES finansavimas buvo vienkartinė intervencija į mokymus, kuri nesukūrė mokymosi kultūros. Dauguma suaugusiųjų yra įsitikinę, kad mokytis jau per vėlu, negali ar nėra linkę skirti tam papildomų išteklių. Toks požiūris vyrauja dėl prasto informuotumo apie mokymosi tikslus, galimybes, jų naudą profesinėje veikloje ir asmeniniame gyvenime. Net ir žmonės, kurie norėtų mokytis, to nedaro dėl laiko ar lėšų trūkumo⁴⁸. Todėl trumpuoju laikotarpiu skirtų investicijų poveikis ribotas. Kita vertus, ilguoju laikotarpiu investicijos į pirminį švietimą, jaunosios kartos ugdymo kokybę, prieinamumą, ugdymo pradžios ankstinimą (pvz., plečiant ikimokyklinio ugdymo įstaigų pasiūlą) gali turėti didesnę teigiamą poveikį⁴⁹. Antra priežastis – pasireiškęs išstūmimo efektas. Dauguma mokymuose pagal šį prioritetą dalyvavusių suaugusiųjų (t. y. asmenų, vyresnių nei 25 metai) – švietimo sistemos darbuotojai. Ši tikslinė grupė ir taip mokosi daugiausiai⁵⁰. Taigi, dauguma mokymuose dalyvavusių žmonių ir be ES finansavimo būtų mokęsi. Trečia, nebuvo skirta pakankamų finansinių išteklių regionams, kuriuose yra žemiausias mokymosi visą gyvenimą lygis.⁵¹

Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime buvo pateiktos šios rekomendacijos susijusios su mokymosi visą gyvenimą:

1. Konkrečiai apibrėžti problemą (pvz.: tam tikros kvalifikacijos darbuotojų trūkumas, re-emigravusių asmenų kvalifikacijos atnaujinimas ir pan.), kurią Lietuvoje turėtų spręsti mokymosi visą gyvenimą lygis. Mokymosi visą gyvenimą lygį traktuoti ne kaip abstrakčią kategoriją, kuriai priskiriamos bet kokios investicijos į švietimo srities tobulinimą, tačiau kaip konkrečios problemos sprendimo įrankį, naudojamą tikslingai investuojant į pasirinktas grupes.

2. Atsižvelgiant į tyrimo metu atskleistą problemą, kai ES SF lėšos pasiekia daugiausia aukštos kvalifikacijos specialistus, kurie mokytusi ir savo lėšomis, vadovaujantis Lietuvos profesijų klasifikatoriumi, prioritetą skirti investicijoms į: nekvalifikuotų darbininkų, įrenginių, mašinų operatorių ir surinkėjų, taip pat kvalifikuotų darbininkų ir amatininkų, kvalifikuotų prekinio žemės ūkio ir žuvininkystės darbininkų bei aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojų mokymąsi.

3. Nesiorientuoti vien į tiesioginį suaugusiųjų mokymą, o greta investuoti į visuomenės savivokos didinimą, mokymosi visą gyvenimą populiarinimą, visuomenės informavimo veiklas (pvz.: socialinės reklamos, skatinančios mokytis visą gyvenimą, pristatančios tokio mokymosi naudą, atkreipiančios dėmesį į įvairių, ne tik formalių mokymosi formų egzistavimą, keičiant patį mokymosi supratimą, įvairių jau egzistuojančių mokymosi visą gyvenimą galimybių pristatymą parodant praktinį mokymosi visą gyvenimą naudingumo aspektą – padidėjusias pajamas, galimybę keisti darbo vietą ir pan.).

⁴⁸ UAB „Visionary Analytics“, Lietuvos pažangos ataskaita: Sumani visuomenė, 2015 m.

⁴⁹ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

⁵⁰ Ten pat.

⁵¹ Ten pat.

4. Planuojant investicijas atsižvelgti į regioninius netolygumus, kai didžiųjų miestų apskrityse rodiklių reikšmės yra gerokai didesnės nei mažesnių apskričių grupėse ir nei šalies vidurkis.

Kadangi rekomendacijos pateiktos *ex post* poveikio vertinime, į jas atsižvelgta planuojant ir įgyvendinant 2014–2020 m. intervencijas.

2 prioriteto uždaviniai taip pat prisideda prie **strateginio konteksto rodiklių** „*Jaunimo švietimo pasiekimų lygis: bent vidurinį išsilavinimą (arba vidurinį išsilavinimą ir darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją) įgijusių 20–24 metų asmenų dalis*“ ir „*Ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis: pagrindinį išsilavinimą turinčių ir toliau nesimokančių 18–24 metų asmenų dalis, proc.*“ Tai glaudžiai susiję rodikliai – kuo mažesnis anksti mokyklą paliekančių asmenų skaičius, tuo aukštesnis jaunimo švietimo pasiekimų lygis. Kaip rodo vertinimas⁵², 2 prioriteto investicijos buvo daugiausiai skirtos prevencijai, t. y. iškritimą lemiančių priežasčių šalinimui. Tam skirtos investicijos ugdymo turinio individualizavimui, pedagogų kvalifikacijos kėlimui, naujų metodų diegimui, informavimo ir konsultavimo sistemų sukūrimui ir kt. Gerokai mažesnės investicijos, vykdytos pagal dvi priemones, skirtos kompensaciniams mechanizmomams, t. y. pagalbai moksleiviams, iškritusiems iš švietimo sistemos. Anot to paties vertinimo, toks balansas tarp kompensacinių ir prevencinių priemonių yra tinkamas, atsižvelgiant į santykinai mažą iškritusių asmenų skaičių Lietuvoje. Vertinant pagal pasitraukimo iš švietimo sistemos priežasčių grupes, daugiausiai buvo investuojama į institucinių (t. y. struktūrų, sistemų, metodų kūrimą, pedagogų kvalifikaciją) ir asmeninio / psichologinio iškritimo priežasčių šalinimą (t. y. tiesiogiai dirbant su rizikos grupėmis). Mažiausiai dėmesio skirta socialinių – ekonominių iškritimo priežasčių sprendimui. Anot vertinimo⁵³, toks pasiskirstymas tikslingas, nes pastarąsias priežastis sunku paveikti švietimo intervencijos priemonėmis.

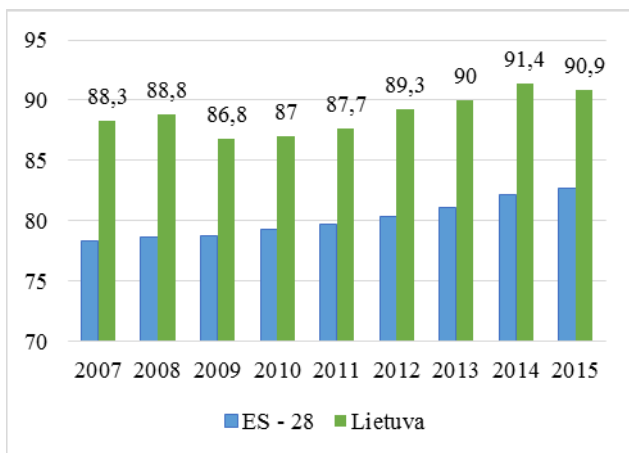
Žvelgiant į abiejų rodiklių (bent vidurinį išsilavinimą įgijusių 20–24 metų asmenų dalis ir ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis) dinamiką, galima pastebėti teigiamas tendencijas. Abiejų rodiklių planuotos reikšmės buvo pasiektos. Pagal abu rodiklius Lietuva tiek laikotarpio pradžioje, tiek pabaigoje lenkė ES – 28 vidurkį. Vertinant individualiame lygmenyje, intervencijos turėjo teigiamą poveikį abiejų rodiklių kaitai⁵⁴.

⁵² UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

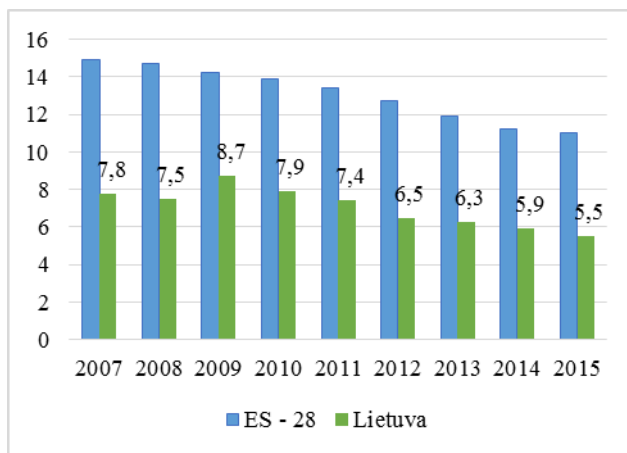
⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Ten pat.

8 paveikslas. Jaunimo švietimo pasiekimų lygis: bent vidurinį išsilavinimą (arba vidurinį išsilavinimą ir darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją) įgijusių 20–24 metų asmenų dalis.⁵⁵

9 paveikslas. Ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis: pagrindinį išsilavinimą turinčių ir toliau nesimokančių 18–24 metų asmenų dalis, proc.⁵⁶

1.3.3 ŽIPVP 3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ rezultatyvumas ir poveikis

1.3.3.1 Uždavinsys Nr. 1 „Tobulinti tyrėjų kvalifikaciją ir kompetenciją, skatinti jų mobilumą“

Įgyvendinant ŽIPVP 3 prioriteto 1 uždavinį, buvo vykdomos 5 priemonės valstybės planavimo būdu ir 3 priemonės konkurso būdu. Iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos buvo pasirašytos 218 projektų finansavimo ir administravimo sutarčių, pagal kurias buvo sėkmingai baigti įgyvendinti 218 projektų.

Projektų metu buvo finansuojamas II pakopos studijų programų, susijusių su žinioms ir mokslui imliais ūkio sektoriais, ir doktorantūros proceso įgyvendinimas, podoktorantūrinės stažuotės ir studijos. Taip pat, trumpi studentų moksliniai tyrimai, stažuotės, konferencijos, studijos, formalus ir neformalus mokslininkų ir kitų tyrėjų ugdymas, kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas, institucinių gebėjimų stiprinimas. Be to, investicijos skirtos aukšto tarptautinio lygio mokslinių tyrimų vykdymui (skirti „grantai“), programos „Eureka“ įgyvendinimui. Galiausiai, buvo finansuojamas prieigos prie periodinių ir kitų mokslo leidinių duomenų bazių užtikrinimas, Lietuvos mokslo publikacijų elektroninių dokumentų ir informacijos apie publikacijas kaupimas, analizė ir sklaida ir Lietuvos mokslininkų mobilumo centro veiklos plėtojimas.

3 prioriteto 1 uždavinio priemonės prisideda prie **strateginio konteksto rodiklio** „Mokslinės publikacijos 1 mln. gyventojų, vnt.“ Investicijos į tyrėjų kompetencijos kėlimą, stažuotčių, aukšto lygio mokslinių tyrimų vykdymą, duomenų bazių prenumeratą ir kt. tiesiogiai prisideda prie mokslinės produkcijos apimčių ir kokybės augimo. Tai leido sumažinti mokslininkų migraciją ir atjauninti šalies mokslinį potencialą, paskatino tarpdisciplininį ir tarptautinį bendradarbiavimą, užtikrinantį mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos projektų kokybės augimą. Jaunieji ir patyrę mokslininkai dalyvaudami tarptautiniuose vizituose įsijungė į tarptautines tyrimų komandas. Galiausiai, subsidijos mokslinių tyrimų vykdymui ženkliai prisidėjo prie konkursinio mokslo finansavimo sistemos Lietuvos kūrimo ir plėtos.

⁵⁵ Eurostat „At least upper secondary educational attainment, age group 20-24 by sex, %“. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00186&plugin=1> [Žiūrėta 2016 08 02]

⁵⁶ Eurostat „Early leavers from education and training, age group 18-24, %“ <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/download.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tesemo20> [Žiūrėta 2016 08 02]

Visa tai lėmė ženklų mokslinių publikacijų augimą. 2014 m. publikacijų skaičius tenkantis 1 mln. gyventojų išaugo iki 1 011 (2005 m. 1 mln. gyventojų Lietuvoje teko 465 publikacijos. Taigi planuota rodiklio reikšmė (400 publikacijų 1 mln. gyventojų) buvo viršyta dar prieš prasidedant 2007–2013 m. struktūrinių fondų laikotarpiui). Vertinimo⁵⁷ metu nustatyta, kad minėtos intervencijos darė esminį poveikį strateginio konteksto rodiklio kaitai. Ateityje, šių tendencijų tvarumą užtikrins jau atliktos investicijos į infrastruktūrą ir tyrėjų kompetencijų augimą.

Vertinimo metu⁵⁸ taip pat identifikuoti iššūkiai: pernelyg mažos viešojo sektoriaus tyrėjų paskatos bendradarbiauti su verslu ir nepakankamai aktyvus dalyvavimas septintojoje bendrojoje programoje (FP7) ir kitose tarptautinėse programose. Todėl rekomenduota:

- Kurti paskatas ir gebėjimus viešojo sektoriaus tyrėjams bendradarbiauti su verslu, „komercinti“ mokslo rezultatus.
 - Skatinti aktyvesnį dalyvavimą tarptautinėse mokslo programose.
- Į šias rekomendacijas atsižvelgta programuojant 2014–2020 m. investicijas.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“

Projekto pavadinimas: „Intelektualaus verslo laboratorija „InoLaboratorija“

Projekto vertė: 579,2 tūkst. eurų.

Projekto tikslas – skatinti mokslininkų ir tyrėjų intelektualų verslumą, formuojant praktinio verslumo kompetencijas ir įgūdžius, panaudojant mokslo sistemos potencialo bei inovacijų paramos paslaugų sinergiją. Mokslininkų ir tyrėjų verslumo skatinimo priemonės buvo realizuojamos remiantis praktinio pažinimo ir andragogikos principais, bei integruojant pareiškėjo ir partnerių ilgametę patirtį žinių generavimo, verslumo skatinimo ir technologijų perdavimo srityse. Projekto metu buvo vykdomi interaktyvaus pobūdžio seminarai / pratybos, simuliacinės ir pažintinės taikomojo pobūdžio praktikos, patariamojo ir nuolatinio ugdomojo pobūdžio konsultacijos – įgalino suformuoti praktinio verslumo kompetencijas ir įgūdžius trijose verslumo dimensijose:

- „Žinių naudojimas“, Verslumas partnerystėje: darbuotojas – darbdavys;
- „Žinių perdavimas“, Verslumas partnerystėje: žinių kūrėjas – žinių perėmėjas;
- „Žinių pavertimas produktu“.

Įgyvendinant projektą pagal neformaliojo švietimo programą mokėsi 733 studentai.

1.3.3.2 Uždavinys Nr. 2 „Padėti didinti tyrėjų skaičių ir mažinti jų amžiaus vidurkį Lietuvoje“

Įgyvendinant ŽIPVP 3 prioriteto 2 uždavinį, buvo vykdoma 1 priemonė valstybės planavimo būdu ir 1 priemonė konkurso būdu. Iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos buvo pasirašyta 11 projektų finansavimo ir administravimo sutarčių, pagal kurias buvo sėkmingai baigta įgyvendinta 11 projektų.

Projektų metu buvo finansuojamas mokslininkų ir kitų tyrėjų, MTEP techninių darbuotojų įdarbinimas labai mažose, vidutinėse ir mažose žinioms ir mokslui imliose įmonėse, taip pat nacionalinio neformaliojo jaunųjų tyrėjų judėjimo inicijavimas ir plėtojimas, gabių mokinių skatinimas (neformalusis švietimas) įsitraukti į mokslo tiriamąją veiklą, mokslo ir technologijų sklaida visuomenėje ir periodinių mokslo leidinių leidyba. Be to, buvo finansuojamas lyčių lygybės moksle skatinimas ir nacionaliniai tyrimai, skirti valstybinės reikšmės ir apskričių viešųjų bibliotekų paslaugų kokybei gerinti.

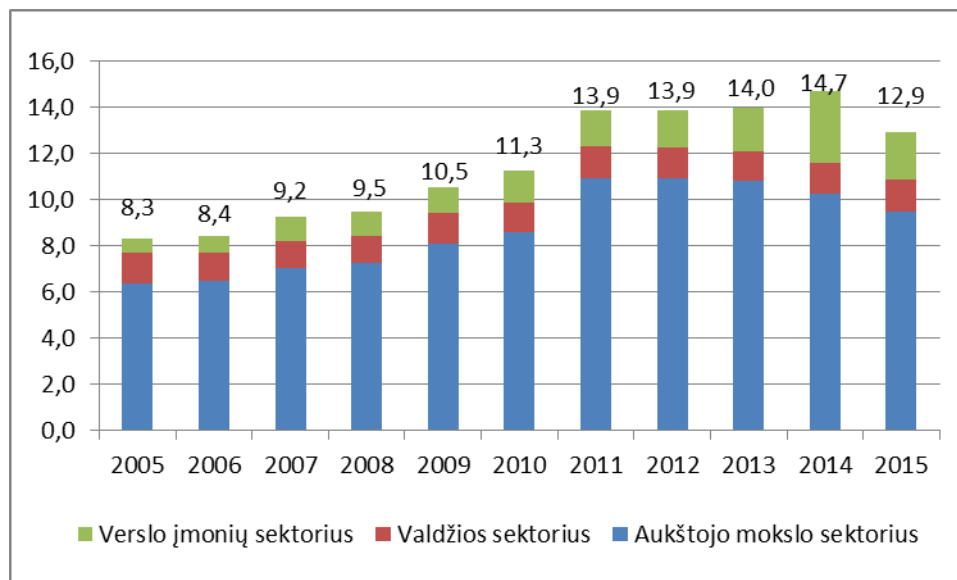
3 prioriteto 2 uždavinio priemonės tiesiogiai – finansuojant mokslinių tyrimų vykdymą, podoktorantūros stažuotes ir kt. – prisideda prie **strateginio konteksto rodiklio** „Tyrėjų skaičius (bendras skaičius, tenkantis tūkstančiui užimtųjų ir dalis versle)“. Viena iš šio uždavinio priemonių finansavo tyrėjų įdarbinimą įmonėse ir todėl turėjo potencialo tiesiogiai prisidėti prie tyrėjų dalies versle augimo. Tyrėjų skaičius tenkantis tūkstančiui užimtųjų nuo 2005 m. augo ir 2015 m. siekė 12,9 tyrėjo. Taigi, strateginio konteksto rodiklio tikslas (6,1), buvo pasiektas dar prieš pradėdant

⁵⁷ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

⁵⁸ Ten pat.

intervencijas, t. y. 2005 m. Taip pat pasiektas strateginio konteksto rodiklio tikslas – 2015 m. versle dirbančių tyrėjų dalis turėtų sudaryti 15 proc. Šis tikslas pasiektas 2014 m. Apskritai, tyrėjų skaičius sparčiai augo tiek aukštojo mokslo, tiek verslo įmonių sektoriuose. Visų trijų vertinimų⁵⁹ metu nustatytas stiprus finansuotų intervencijų poveikis tyrėjų skaičiaus augimui. Augantį tyrėjų įsidarbinimą viešajame sektoriuje taip pat galėjo lemti sinergijos su Ekonomikos augimo veiksmų programos priemonėmis, kurias įgyvendinant sukurta mokslinių tyrimų infrastruktūra aukštojo mokslo sektoriuje.

10 paveikslas. Tyrėjų skaičius tenkantis tūkstančiui užimtųjų⁶⁰

3 prioriteto 2 uždavinys taip pat prisideda prie strateginio konteksto rodiklio „Jaunesnis tyrėjų amžius (tyrėjai, turintys daktaro laipsnį, amžiaus grupėse iki 45 metų, be verslo sektoriaus), proc.“. Šio uždavinio priemonės prie minėto rodiklio prisidėjo tiesiogiai, finansuojant tyrėjų įdarbinimą, sudarant galimybes jauniems tyrėjams gauti finansavimą savo tyrimams konkurso būdu. Taip pat finansuoti mokslo populiarinimo projektai, kurie jau vaikus supažindina su mokslo pasiekimais ir skatinama rinktis mokslininko karjerą. Nuo 2005 m. jaunųjų tyrėjų skaičius Lietuvoje augo ir 2015 m. jaunieji tyrėjai (iki 45 m.), turintys daktaro laipsnį, sudarė 45,7 proc. visų tyrėjų, dirbančių aukštojo mokslo ir valdžios sektoriuose⁶¹. Planuota strateginio konteksto rodiklio reikšmė (50 proc.) kol kas nebuvo pasiekta. Vertinimo rezultatai⁶² rodo, kad finansuotos intervencijos prie konteksto rodiklio kaitos prisidėjo tiesiogiai ir reikšmingai. Remiantis šešių paramos priemonių⁶³, prisidedančių prie tyrėjų įdarbinimo, projektų vykdytojų apklausa, iš 500 daktaro laipsnį turinčių tyrėjų, įdarbintų viešajame sektoriuje dėl minėtų projektų veiklų įgyvendinimo, 65 proc. yra jauni tyrėjai⁶⁴. Be to, tokia rodiklio kaita yra tvari, nes daugumą įdarbintų tyrėjų yra jaunesni nei 35 m.

⁵⁹ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m. UAB „ESTEP Vilnius“ ir VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas, 2015 m. UAB „ESTEP Vilnius“ ir VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiais rodikliais vertinimas, 2016 m.

⁶⁰ Lietuvos statistikos departamentas.

⁶¹ Statistikos departamento duomenys.

⁶² UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

⁶³ Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos tobulinimas, mobilumo ir studentų mokslinių darbų skatinimas; MTPP kokybė ir ekspertų rengimas; Parama mokslininkų ir kitų tyrėjų mokslinei veiklai (visuotinė dotacija); Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklų vykdymas pagal nacionalinių kompleksinių programų tematikas; Aukšto tarptautinio lygio mokslinių tyrimų skatinimas; Bendrosios mokslo ir studijų infrastruktūros stiprinimas; Nacionalinių mokslo programų ir kitų aukšto lygio mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektų vykdymas.

⁶⁴ UAB „BGI Consulting“, Europos Sąjungos paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas, 2015 m.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: UAB „Baltic food partners“

Projekto pavadinimas: „Inovatyvių žuvininkystės produktų gamybos technologijų kūrimas ir taikymas, įdarbinant aukštos kvalifikacijos personalą“

Projekto vertė: 746,8 tūkst. eurų

Įgyvendinant projektą pagal darbo sutartis įmonėje UAB „Baltic food partners“ įdarbinti 6 mokslininkai ir kiti tyrėjai bei 5 aukštos kvalifikacijos darbuotojai. Pirmame projekto įgyvendinimo etape pasirengta taikomųjų mokslinių tyrimų vykdymui, įdarbintiems aukštos kvalifikacijos darbuotojams atliekant su mokslinių tyrimų ir eksperimentine plėtra susijusias veiklas. Siekiant sukurti unikalius maisto produktus, kurie rinkoje išsiskirtų savo savybėmis, atlikti moksliniai taikomieji tyrimai, kurių metu įgytos naujos žinios, įgūdžiai ir nauja praktinė patirtis, reikalinga inovatyviems aukštos mitybinės vertės produktams sukurti, panaudojant novatoriškas žuvies produktų gamybos technologijas. Projekto metu mokslininkų įgyta patirtis ir kompetencija prisidės prie naujų žuvies produktų kūrimo ir leis užtikrinti produkcijos atitiktį aplinkosaugos, sanitarijos, higienos ir maisto saugos reikalavimams.

1.3.4 ŽIPVP 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ rezultatyvumas ir poveikis

1.3.4.1 Uždavinys Nr. 1 „Tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą bei stiprinti administracinius gebėjimus valstybės tarnyboje“

Įgyvendinant ŽIPVP 4 prioriteto 1 uždavinį, buvo siekiama tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą ir stiprinti administracinius gebėjimus valstybės tarnyboje, gerinti valstybės tarnybos administracinius gebėjimus, tobulinti savivaldybės įstaigų darbuotojų kvalifikaciją, skatinti bendradarbiavimą tarp valstybės ir savivaldybių institucijų. Siekiant šio uždavinio tikslų, buvo vykdomos 7 priemonės. Iki finansavimo periodo pabaigos deklaruota 101,53 proc. uždaviniui skirtų ir 99,98 proc. nuo pasirašytose finansavimo ir administravimo sutartyse numatytų lėšų.

2007–2015 m. Lietuvos rodiklių reikšmės svyravo. Pradžioje nežymiai kritę, laikotarpio pabaigoje jie pradėjo augti. Apibendrinus visą laikotarpį, šių rodiklių reikšmės pagerėjo. Abiejų rodiklių reikšmių pokytis yra susijęs ir su ES fondų lėšų intervencijomis į viešojo valdymo kokybės gerinimą susijusius aspektus (pavyzdžiui, viešųjų paslaugų kokybę, valstybės tarnybos kokybę, geresnio reglamentavimo politikos kokybę⁶⁵)

Kitas svarbus strateginio konteksto rodiklis yra gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių institucijų darbu. Jo kitimo tendencija per 2007–2015 m. yra neabejotinai teigiama. Tačiau šis rodiklis neleidžia tiesiogiai įvertinti ES paramos įtakos gyventojų nuomonės apie valstybės ir savivaldybių darbą kitimui. Rodiklio reikšmė skaičiuojama tik nuo turinčiųjų nuomonę šiuo klausimu (įvertinus ir neturinčius, 2015 m. pasitikėjimo rodiklio reikšmė būtų 51 proc.). Iš Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktų apklausų rezultatų matyti, kad tiesiogiai su valstybės ir savivaldybių institucijų darbu susiduria maždaug trečdalis Lietuvos gyventojų, iš jų didžioji dalis – savivaldybių įstaigose. Be to, 2007–2015 m. gerėjo Lietuvos gyventojų nuomonė apie valstybės tarnautojų darbą. Apibendrinant visas šias aplinkybes galima sakyti, kad prie strateginio konteksto rodiklio pokyčio prisidėjo savivaldybių įgyvendinti tarnautojų mokymų bei veiklos tobulinimo projektai.

⁶⁵ Pasaulio banko vertinimas yra trijų tipų (gyventojų, įmonių, ekspertų apklausomis parengtų) savarankiškų šaltinių (vertinimų, nuomonių, reitingų) sintezė.

Žemiau pateikiama apibendrinta informacija apie ketvirtojo prioriteto įgyvendinimo poveikį⁶⁶. Poveikis taip pat yra apibendrintas ir šios ataskaitos 2.4 dalyje apie veiksmų programos įgyvendinimo aplinkybių pokyčius.

ES struktūrinių fondų poveikis viešajam valdymui *žmogiškųjų išteklių* (t. y. pirmojo uždavinio įgyvendinimo) *srityje* yra santykinai didelis. Didžiausias investicijų poveikis matomas valstybės tarnautojų atrankos, personalo valdymo, taip pat informacinių technologijų valstybės tarnybos valdyme naudojimo srityse, t. y. srityse, kuriose buvo vykdomi sisteminio lygio žmogiškųjų išteklių valdymo pokyčiai. Šiam poveikiui pasireikšti padeda projektų įgyvendinimo metu sukurtų sisteminio lygio žmogiškųjų išteklių valdymo priemonių taikymo patvirtinimas teisės aktais ir sisteminių intervencijų ryšys su organizaciniais pokyčiais. Investicijos valstybės tarnautojų ir kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų darbuotojų (toliau kartu – tarnautojai) kvalifikacijos tobulinimo srityje apėmė didelį viešojo valdymo institucijų ir jose dirbančių tarnautojų skaičių, tačiau šių investicijų poveikis pasireiškia ne taip reikšmingai, kaip siekta, dėl nepakankamų projektų sąsajų su strateginiais pokyčiais organizacijose, taip pat nepakankamai gerai nustatytų darbuotojų mokymosi poreikių, nepakankamų galimybių darbe panaudoti įgytas žinias sudarymo, kvalifikacijos tobulinimo veiklose dalyvavusių darbuotojų kaitos.

Įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos (toliau – 2014–2020 m. veiksmų programa) 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ uždavinius numatoma toliau investuoti į tarnautojų kompetencijų stiprinimą. Siekiant šių investicijų rezultatyvumo, numatoma stiprinti tas tarnautojų kompetencijas, kurios reikalingos konkrečių pokyčių tinkamam įgyvendinimui. Taip pat numatoma sisteminiu lygiu vykdyti tarnautojų strateginėms kompetencijoms⁶⁷ stiprinti skirtus projektus, ypatingą dėmesį skiriant tokių projektų tikslinių grupių (dalyvių) nustatymui.

1.3.4.2 Uždavinys Nr. 2 „Gerinti veiklos valdymą, geriau įgyvendinti ES politikas, tobulinti viešojo administravimo struktūrą“

ŽIPVP 4 prioriteto 2 uždavinys buvo skirtas sudaryti sąlygas nuolat didinti LR Vyriausybei atskaitingų įstaigų veiklos efektyvumą ir tobulinti į rezultatus orientuotą valdymą, gerinti regioninės plėtros planavimą, tobulinti viešojo administravimo subjektų sandarą ir jų vidaus administravimą. Siekiant šių tikslų, buvo įgyvendintos 5 priemonės. Iki finansavimo periodo pabaigos deklaruota 93,69 proc. uždaviniui skirtų ir 99,74 proc. išlaidų nuo pasirašytuose finansavimo ir administravimo sutartyse numatytų lėšų.

ES struktūrinių fondų poveikis *veiklos valdymo* (t. y. antrojo ir iš dalies trečiojo uždavinio įgyvendinimo) *srityje* taip pat yra santykinai didelis. Rezultatas yra stiprus kiekybine, tačiau ribotas kokybine prasme. Nors įdiegta daug įvairių veiklos valdymo sprendimų, sukurta dokumentų, tačiau valdymo kultūros (ypač žemesniu negu ministerijų lygiu) pokyčiai nėra ryškūs. Didžiausią poveikį veiklos valdymo srityje padarė su strateginio planavimo ir viešojo sektoriaus apskaitos reformų įgyvendinimu susiję sisteminio lygio projektų rezultatai.

Atsižvelgiant į vertintojų rekomendacijas, numatoma įgyvendinant 2014–2020 m. veiksmų programos 10 prioriteta sisteminiu lygiu finansuoti visų lygių vadovų lyderystės, pokyčių valdymo kompetencijų stiprinimą ir tarnautojų analitinių kompetencijų stiprinimą, taip pat numatoma 10 prioriteto lėšomis užtikrinti kompetencijų centrų, kurie skatintų veiklos valdymo tobulinimą viešojo valdymo institucijose (skleistų gerąją veiklos valdymo patirtį, teiktų organizacijoms metodinę pagalbą ir pan.), veiklos galimybes.

Sisteminių viešosios politikos reformų srities projektų poveikis tebėra sektorinis. Didžiausią poveikį turi su Lietuvos pirmininkavimu ES Taryboje ir geresnio reglamentavimo diegimu (pvz., administracinės naštos mažinimu) susiję projektai, nes jie buvo sisteminio pobūdžio ir apėmė daug

⁶⁶ Žemiau pateikiama informacija yra PPMI 2014 m. parengtos ES struktūrinės paramos rezultatyvumo ir poveikio viešojo valdymo tobulinimui vertinimo veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių ir projektų lygiu ataskaitos išvada apie poveikį.

⁶⁷ Strateginės kompetencijos – valstybės tarnybai reikšmingos kompetencijos, kurioms stiprinti Vyriausybė Valstybės tarnautojų mokymo strategijoje nustato atitinkamo laikotarpio prioritetinius valstybės tarnautojų mokymo tikslus.

viešojo valdymo institucijų. Vertinimo ataskaitoje pabrėžiama, kad naujuoju programavimo laikotarpiu didesnę poveikį leisti pasiekti aiškaus koordinatoriaus buvimas, profesionalių projektų valdymo specialistų įtraukimas į sisteminių reformų projektų įgyvendinimą, didesnis sisteminių projektų kiekis ir kryptingas bei nuoseklus tokių projektų logikos konstravimas.

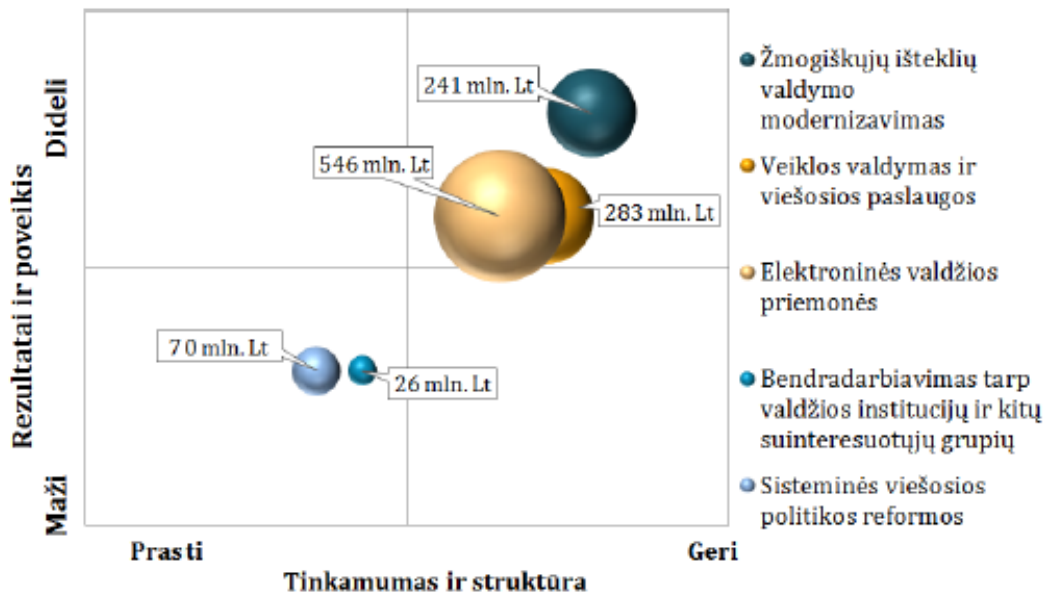
ES struktūrinių fondų poveikio viešajam valdymui *institucinio bendradarbiavimo ir partnerystės skatinimo srityje* tikimybė nėra labai didelė dėl bendradarbiavimo iniciatyvų koordinavimo nebuvimo ir nepakankamo politikų ir institucijų palaikymo sisteminiu (viešojo valdymo) lygiu. Bendradarbiavimo projektams trūksta proaktyvių veiklų, kuriomis būtų skatinta viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė, viešojo sektoriaus institucijų suinteresuotumas bendradarbiauti su nevyriausybiniais sektoriais ir politikų suinteresuotumas naudotis nevyriausybinių sektoriaus projektų įgyvendinimo metu sukurtais produktais (tyrimų, studijų rezultatais, pasiūlymais dėl teisinio reglamentavimo).

Vertintojų įvardintas problemas spręsti padės 2014–2020 m. veiksmų programos 10 prioriteto konkretaus uždavinio, skirto padidinti viešojo valdymo procesų skaidrumą ir atvirumą, įgyvendinimas. Nurodyto uždavinio tikslų bus siekiama finansuojant veiklas, reikalingas paskatinti bendradarbiavimo poreikį tiek pasiūlos, tiek paklausos aspektu, t. y. tokias veiklas, kaip viešojo valdymo institucijų konsultavimosi su visuomene mechanizmo tobulinimas, viešųjų konsultacijų vykdymas, visuomenės, ypač nevyriausybinių sektoriaus, dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimas, taip pat institucijų ir visuomenės gebėjimų šioje srityje stiprinimas.

Palyginus ES paramą gavusius ir negavusius subjektus matyti, kad tarp jų yra tam tikrų skirtumų – pagal vadovų ir visų darbuotojų santykinį skaičių, bendrosios srities ir visų darbuotojų santykinį skaičių, personalo valdymui skiriamas lėšas, darbuotojų kaitą, pažangių personalo valdymo sistemų taikymą. Tačiau nebuvo atlikta vertinimų, kurie pagrįstų, kad šiems skirtumams kaip nors būtų turėjusi įtakos ES parama. Nepaisant įvairių veiklos valdymo sistemų finansavimo, nebuvo siekiama bendrųjų valdžios funkcijų efektyvumo didinimo uždavinių. Paramą gavusiose institucijose dažniau yra taikomos pažangios personalo valdymo sistemos, nėra įrodymų, todėl tikėtina, kad brandesnės viešojo valdymo institucijos dažniau naudojo šį finansavimą ir tobulino šias sistemas. ES struktūrinių fondų lėšos 2008–2013 m. buvo pagrindinis kokybės vadybos sistemų / metodų (toliau – KVM) finansavimo šaltinis. KVM sistemų poveikiui pasireikšti reikalingos papildomos viešojo valdymo institucijų pastangos, o šių metodų naudai pasireikšti reikia laiko.

Visų viešojo valdymo intervencijų vertę atspindi 17 paveikslas „Grafinis viešojo valdymo intervencijų grupių vertės apibendrinimas“. Jame atspindimi kokybiniai kiekvienos projektų grupės įvertinimai pagal visus vertinimo kriterijus. „Rezultatai ir poveikis“ (Y ašis paveiksle) apima rezultatyvumo, tęstinumo ir poveikio kriterijus, o „Tinkamumas ir struktūra“ (X ašis) apima tinkamumo kriterijų ir stebėsenos rodiklių vertinimą. Galima teigti, kad „Žmogiškųjų išteklių valdymo modernizavimo“, „Veiklos valdymo ir viešųjų paslaugų“ ir „Elektroninės valdžios priemonių“ intervencijų grupės, kurioms buvo skirta daugiau ES struktūrinių fondų paramos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, pagal visus vertinimo kriterijus buvo palankiau įvertintos negu „Bendradarbiavimo tarp valdžios institucijų ir kitų suinteresuotųjų grupių“ ir „Sisteminių viešosios politikos reformų“ intervencijų grupės, kurioms buvo skirta mažiau ES struktūrinių fondų paramos. Taigi ES struktūrinės paramos lėšų sutelkimas pirmosioms trimis viešojo valdymo intervencijų grupėms leido pasiekti daugiau naudos. Sisteminių reformų ir bendradarbiavimo intervencijų atveju svarbu pasimokyti iš įgyvendinimo rezultatų ir imtis atitinkamų ištaisomųjų veiksmų naujuoju programavimo laikotarpiu.

11 paveikslas. *Grafinis viešojo valdymo intervencijų grupių vertės apibendrinimas*

Šaltinis: PPML.

Pastaba: apskritimo dydis atitinka atitinkamos viešojo valdymo intervencijos finansavimą.

Pastaba. Elektroninės valdžios priemonių sukūrimas yra svarbus viešajam valdymui, bet buvo finansuojamas antrosios (Ekonominio augimo skatinimo) veiksmų programos lėšomis.

Stipriai suintensyvėjęs veiklos valdymo sistemų diegimas keturiuose didžiausius biudžetinius asignavimus valdančiose ministerijose – Finansų ministerijoje (FM), Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje (SADM), Susisiekimo ministerijoje (SM) ir Sveikatos apsaugos ministerijoje (SAM) – yra pagrindinė priežastis, kodėl jau 2015 m. rodiklio reikšmė (78,64 proc.) ne tik buvo didesnė nei ŽIPVP numatytas tikslas (48 proc.), bet ir smarkiai viršijo prognozes.

Pažymėtina, kad apie 2 uždavinio įgyvendinimą liudija ir kiti anksčiau nepaminėti **ŽIPVP priede priemonių įgyvendinimo stebėsenai nustatyti papildomi rodikliai**. Įgyvendinant priemonę „Viešojo administravimo subjektų sistemos tobulinimas“, kuri buvo skirta tobulinti viešojo administravimo sistemos subjektų sandarą, viešojo administravimo subjektų vidaus administravimą ir veiklos valdymą (finansų valdymo ir apskaitos, dokumentų valdymo sistemų ir kt.), įgyvendinti 98 projektai, kurių metu įdiegtos 182 vidaus administravimo ir veiklos valdymą gerinančios sistemos ar metodai savivaldybių administravimo subjektuose / valstybinio administravimo ir kituose viešojo administravimo subjektuose, sukurtos 2 viešojo administravimo stebėsenos sistemos, sukurtos 6 bendros informacinės sistemos, skirtos efektyvesniam viešojo sektoriaus finansų valdymui ir apskaitai valstybės ir savivaldybių lygmenimis, sukurta 1 viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės bei informacinių sistemų diegimo konsultacinės pagalbos priemonė, sukurta 1 valstybės turto informacinė paieškos sistema, parengta 130 viešojo sektoriaus subjektų metinių ataskaitų, naudojant bendrą informacinę sistemą, skirtą efektyvesniam viešojo sektoriaus finansų valdymui ir apskaitai valstybės ir savivaldybių lygmenimis.

Buvo parengti ar pakeisti 2 167 detalieji ir (ar) specialieji planai. Siekiant geriau įgyvendinti ES politikas atlikti 133 Lietuvos narystės ES poveikio ir kiti tyrimai bei parengti dokumentai, skirti geresniam ES politikų įgyvendinimui ir kt., 79 valstybės institucijos, užtikrinančios Lietuvos interesų atstovavimą Europos Sąjungos institucijose, stiprina gebėjimus, plėsdamos Lietuvos narystės Europos Sąjungoje poveikio vertinimo mastą ir gerindamos vertinimo kokybę. Atsižvelgiant į faktiškai pasiektas ir tam tikrais atvejais viršytas atskirų produkto ir rezultato rodiklių reikšmes galima teigti, kad uždavinys įgyvendintas gana sėkmingai, o uždavinio įgyvendinimo rezultatai prisidėjo gerinant veiklos valdymą, ES politikų įgyvendinimą ir tobulinant viešojo administravimo struktūrą.

Projekto vykdytojas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

Projekto pavadinimas: „Lietuvos ES reikalų sistemos efektyvumo didinimas (LESSED)“

Projekto vertė: 2.318 tūkst. eurų

Nuo 2010 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija įgyvendino 60 mėn. trukmės projektą „Lietuvos ES reikalų sistemos efektyvumo didinimas (LESSED)“. Projektas apėmė visą ES reikalų koordinavimo sistemą ir gerosios praktikos sklaidos veiklas, ES reikalų komunikacijos sistemos stiprinimą, ES reikalų sistemos efektyvumo didinimą tarpžinybiniu ir instituciniu lygmeniu. Projekto įgyvendinimo metu buvo siekiama užtikrinti ES reikalų koordinavimo procese dalyvaujančių institucijų įsitraukimą, stiprinti Lietuvos institucijų, dalyvaujančių ES veikloje, administracinius gebėjimus bei pasirengimo pirmininkauti ES Taryboje 2013 m. kontekste.

Projekto tikslai – gilinti Lietuvos integraciją į ES, sudaryti prielaidas efektyvesniam ES politikų įgyvendinimui, stiprinti Lietuvos įtaką priimant ES sprendimus ir atstovaujant ES institucijose. Siekiant užtikrinti efektyvų Lietuvos atstovavimą ES institucijose, sudarant prielaidas efektyviam Lietuvos pirmininkavimui ES Taryboje 2013 m., perimta geroji pirmininkavimo praktika iš ES Taryboje pirmininkavusių ES valstybių narių – suorganizuotos užsienio šalių ekspertų konsultacijos ir parengtos 5 rekomendacijos, išvados pasirengimo pirmininkauti klausimais, suorganizuoti 26 trišaliai susitikimai, konsultacijos Lietuvoje ir 141 vizitas į ankstesnio Trio bei į Lietuvos pirmininkavimo Trio šalis, atlikti 4 tyrimai (nustatytos problemos, pateikiamos rekomendacijos), suorganizuoti 6 tarptautiniai renginiai ir koordinacinis susitikimas-pasitarimas su Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybių atstovais, įgyvendinta gerosios praktikos sklaidos sistema (Lietuvos dalyvavimas ES Dvynių programoje). Siekiant stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, aptarti Lietuvos ES reikalų klausimus suorganizuotos 5 tarptautinės konferencijos, 10 apskritojo stalo diskusijų ir 5 išvažiuojamieji renginiai. Tobulinant ES teisės plėtros ir įgyvendinimo Lietuvoje sistemą, atliktas tyrimas dėl probleminių sričių bei atnaujinta elektroninė prieiga, skirta ES teisės plėtros ir įgyvendinimo sistemos Lietuvoje veiksmingumo skatinimui, įgyvendinta Europos Sąjungos teisingumo teismo (ESTT) praktikos sklaidos sistema – parengtas ESTT praktikos vadovas. Siekiant suformuoti Lietuvos prioritetinius strateginius ES politikos tikslus ir išanalizuoti Lietuvai aktualias ES sektorinės politikos sritis, atlikti 3 tyrimai strateginiais ES politikos klausimais (kurių rezultatai naudoti rengiant nacionalinius strateginius dokumentus) ir 40 tyrimų įvairiais kitais ES politikų klausimais.

1.3.4.3 Uždavinys Nr. 3 „Gerinti ekonominės veiklos reglamentavimą, paslaugų teikimą gyventojams ir verslui“

ŽIPVP 4 prioriteto 3 uždavinys buvo skirtas viešųjų paslaugų kokybės iniciatyvų skatinimui, viešųjų politikų reformų įgyvendinimui (profesinio mokymo, mokslo ir studijų, sveikatos priežiūros sistemos, socialinių paslaugų, socialinio draudimo, pensijų sistemos ir verslą kontroliuojančių institucijų priežiūros funkcijų atlikimo valstybėje), sukurti prielaidas įgyvendinti geresnio reglamentavimo politiką. Siekiant šio tikslo, buvo įgyvendintos 3 priemonės. Iki finansavimo periodo pabaigos deklaruota 94,56 proc. uždaviniui skirtų lėšų, 100 proc. deklaruota išlaidų nuo pasirašytuose finansavimo ir administravimo sutartyse numatytų lėšų. 3 uždavinio įgyvendinimo pažangai nustatyti ŽIPVP buvo suplanuoti 3 produkto ir 2 rezultato rodikliai.

Rezultato rodiklio „**Vidutinis įmonės įregistravimo laikotarpis**“ reikšmė, nustatyta pasiekti ŽIPVP buvo pasiekta ir viršyta – pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus VĮ Registrų centras, jeigu nėra kliūčių, priima sprendimą dėl įmonės statuso suteikimo ir įregistruoja registro objektą, sutvarko steigimo dokumentus ir registro duomenis per 3 darbo dienas. Vidutinė įmonės įregistravimo trukmė pagreitėjo, kai buvo pradėtos naudoti Registrų centro elektroninės paslaugos dėl įmonių ir organizacijų steigimo internetu.

Rezultato rodiklio „**Valstybės ir savivaldybių išlaidų, kurias apima kokybės vadybos sistemos, dalis (proc.)**“ reikšmė finansavimo laikotarpio pabaigai nustatyta 39 proc. ir 14 proc. viršijo ŽIPVP iškeltą tikslą (25 proc.). Pastaruoju 2013–2015 m. laikotarpiu valstybės ir savivaldybių išlaidų, kurias apėmė kokybės vadybos sistemos, dalis valstybės biudžete (be dotacijų

savivaldybėms) išaugo nuo 29,4 proc. iki 39,5 proc. 2015 m. rezultato rodiklio pasiekimą galima paaikškinti tuo, kad 1) Žemės ūkio ministerijos, kurios biudžeto vykdymas 2013 m. buvo 910 212,1 tūkst. eurų (antras pagal dydį po FM), tais pačiais metais įsidiegė ISO 9000 kokybės vadybos sistemą, o 2) 2015 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kurios biudžeto vykdymas tais metais buvo 521 814,2 tūkst. eurų, taip pat įsidiegė ISO 9000 kokybės vadybos sistemą.

Apie 3 uždavinio įgyvendinimo pažangą liudija ir kiti anksčiau nepaminėti, uždavinio įgyvendinimo metu pasiekti rezultatai, skaičiuojami pagal **ŽIPVP priede priemonių įgyvendinimo stebėsenai nustatytus papildomus rodiklius**. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje įgyvendinant „vieno langelio“ principą sukurta ir įdiegta centralizuota viešųjų ir administracinių paslaugų sistema, kuri apima vieningą viešųjų ir administracinių paslaugų registrą. Vykdamas kokybės vadybos metodų taikymo Lietuvos viešojo administravimo institucijose ir įstaigose stebėseną atlikti 4 tyrimai. Taip pat vykdamas ir (ar) tęsiant viešųjų politikų reformas, Lietuvos mokslo taryboje parengtas programinio konkursinio (mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros projektų) finansavimo modelis, sustiprinti su šiuo modeliu susiję Lietuvos mokslo tarybos administraciniai bei ekspertiniai gebėjimai. Įgyvendinant uždavinį buvo parengti 169 dokumentų paketai, susiję su sveikatos priežiūros sistemos tobulinimu, sveikatos priežiūros kokybe, sveikatos priežiūros technologijų vertinimu (ataskaitos, įvairūs pavyzdinių diagnostikos ir gydymo protokolai) ir kt. Šių rodiklių tematinė įvairovė yra didelė ir apima daug skirtingų valstybės valdymo, verslo sąlygų gerinimo ar paslaugų kokybės tobulinimo sričių, todėl minėti pasiekimai padėjo siekti 3 uždaviniui iškeltų tikslų.

Gerosios praktikos pavyzdys

Projekto vykdytojas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija

Projekto pavadinimas: „Sprendimų ir jų projektų poveikio vertinimo diegimas“

Projekto vertė: 181,07 tūkst. eurų

Nuo 2013 m. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija įgyvendino 24 mėnesių trukmės projektą, kurio tikslas buvo efektyvinti sprendimų ir jų projektų poveikio vertinimą, užtikrinti poveikio vertinimo kokybę. Siekiant užtikrinti teisės aktų, reguliuojančių ūkio subjektų veiklos sąlygas, kokybę, būtina atlikti kokybišką teisės aktų projektų poveikio vertinimą. Dažnu atveju valstybės institucijos poveikio vertinimą atlieka formaliai, nėra vertinamas alternatyvių sprendimų poveikis, nesikonsultuojama su ūkio subjektais, kuriems bus taikomi teisės aktai. Tinkamai neišanalizavus numatomo teisės aktų poveikio, atsiranda poreikis dažnai keisti priimtus teisės aktus, o dėl to kenčia teisinės sistemos stabilumas, ūkio subjektai skundžiasi teisės aktų kokybe ir nuolatiniu teisės aktų keitimu. Praktikoje išryškėja sritys, keliančios ypatingus sunkumus verslui, todėl išsamus poveikio verslui vertinimo atlikimas šiose srityse ypatingai svarbus. Išvardintos problemos lemia poreikį užtikrinti kokybišką sprendimų ir jų projektų poveikio verslui vertinimą bei jo priežiūrą. Sukūrus efektyvią sprendimų ir jų projektų poveikio vertinimo sistemą (t.y. įdarbinti asmenys, kuriems yra pavesta atlikti probleminių prioritetinių sričių poveikio verslui vertinimą prioritetinėse srityse, parengti poveikio verslui vertinimo klausimyną/gaires, užtikrinti konsultacijų su ūkio subjektais atlikimą), pagerėja teisės aktų rengimo, priėmimo ir taikymo kokybė, bus užtikrinta, kad priimami teisės aktai sukeltų kuo mažesnę neigiamą poveikį ūkio subjektams. Buvo parengtas Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. rugsėjo 12 d. įsakymo Nr. 1K-235/4-892 „Dėl Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairių, Kontrolinio klausimyno rengimo ir naudojimo ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų veikloje gairių, Vienodos ir kokybiškos asmenų konsultavimo praktikos užtikrinimo gairių patvirtinimo“ pakeitimo projektas (pakeitimas patvirtintas 2015 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 4-432/1R-169), kuriuo tvirtinamos verslo priežiūros institucijų kontrolinių klausimynų rengimo ir atnaujinimo tvarkos aprašas, rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės ir vienodos ir kokybiškos asmenų konsultavimo praktikos užtikrinimo gairės.

1.3.5 ŽIPVP 5 prioriteto „Techninė parama“ rezultatyvumas ir poveikis

1.3.5.1 Uždavinys Nr. 1 „Užtikrinti efektyvų ES struktūrinės paramos, gaunamos pagal Konvergencijos tikslą, valdymo ir kontrolės sistemos funkcionavimą įgyvendinant šią Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą“

Įgyvendinant ŽIPVP 5 prioriteto 1 uždavinį, buvo finansuojamos veiksmų programos rengimo, įgyvendinimo, valdymo, priežiūros, kontrolės ir audito veiklos, taip pat valstybės tarnautojų ir pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų, atliekančių ŽIPVP administravimo funkcijas, mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas (mokymas, suteikiantis ir tobulinantis kvalifikaciją 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos administravimo srityje ir bendruosius įgūdžius). Siekiant šių tikslų, buvo įgyvendinama priemonė „ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės sistemos funkcionavimas“, pagal kurią vykdytiems 3 projektams skirtas finansavimas siekė daugiau nei 28 mln. eurų. Projektus įgyvendino Europos socialinio fondo agentūra, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ bei Lietuvos mokslo taryba.

Analizuojant 1 uždavinio įgyvendinimą ir faktinį rodiklių pasiekimą, galima teigti, kad 1 uždavinio tikslai pasiekti.

1 uždavinio produkto rodiklis „**Valstybės tarnautojų ir kitų pareigūnų, dirbančių su ŽIPVP įgyvendinimu, kurie pakėlė kvalifikaciją, dalis (proc.)**“: ŽIPVP buvo numatyta, kad ne mažiau kaip 70 proc. darbuotojų, dirbančių ŽIPVP įgyvendinimo srityje, turėtų pakelti kvalifikaciją kiekvienais metais. Analizuojant šio rodiklio pasiekimus per visą finansavimo laikotarpį, matyti, kad tik 2010 m. šis rodiklis nebuvo pasiektas (2010 m. produkto rodiklio pasiekimas sudarė 67 proc.) dėl ekonominio sunkmečio metu vykdytos viešųjų finansų taupymo politikos, kai buvo skiriama mažiau lėšų darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Visais kitais metais 1 uždavinio produkto rodiklis buvo pasiektas ir viršytas.

1 uždavinio produkto rodiklis „**Valstybės tarnautojų ir kitų pareigūnų, dirbančių su ŽIPVP įgyvendinimu, kurie pakėlė kvalifikaciją, skaičius**“: ŽIPVP buvo numatyta, kad per metus savo kvalifikaciją turi pakelti ne mažiau nei 134 darbuotojai, dirbantys ŽIPVP įgyvendinimo srityje. Per visą ŽIPVP įgyvendino laikotarpį 5.1 uždavinio produkto metiniai rodikliai buvo pasiekti ir kasmet viršijami. Paskutiniaisiais programos įgyvendinimo metais kvalifikaciją pakėlė iš viso 244 darbuotojai, dirbantys ŽIPVP įgyvendinimo srityje. Šio rodiklio pasiekimui didesnės įtakos turėjo ne ŽIPVP 5.1 priemonės lėšomis finansuoti projektai, o intervencijos, vykdytos pagal Techninės paramos veiksmų programą. Tolygų produkto rodiklio augimą nuo 2012 m. paskatino vadovaujančiosios institucijos pradėti vykdyti centralizuoti ES struktūrinių fondų lėšas administruojančių institucijų gebėjimų stiprinimo ir kompetencijų ugdymo mokymai.

1 uždavinio rezultato rodiklis „**Valstybės tarnautojų ir kitų pareigūnų, pakėlusių kvalifikaciją ir toliau dirbančių vienerius metus po mokymų programos užbaigimo su ŽIPVP įgyvendinimu, dalis (proc.)**“: ŽIPVP nustatyta, kad iš visų darbuotojų, pakėlusių kvalifikaciją, 90 proc. jų ir toliau lieka dirbti ŽIPVP įgyvendinimo srityje ne trumpiau nei vienerius metus. Analizuojant šio rodiklio pasiekimus per visą finansavimo laikotarpį, matyti, kad 2010 m. ir 2011 m. šio rodiklio pasiekimai nesiekė ŽIPVP nustatytos 90 proc. ribos (2010 m. rezultato rodiklis sudarė 86 proc., 2011 m. – 81 proc.). 1 uždavinio rezultato rodiklis 2010 m. ir 2011 m. nebuvo pasiektas dėl šiek tiek didesnės, nei prognozuota, darbuotojų kaitos. Visais kitais ŽIPVP įgyvendinimo metais šio uždavinio rezultato rodiklis buvo pasiektas ir viršytas.

ES struktūrinių fondų lėšas administruojančių darbuotojų kompetencija yra viena iš esminių sąlygų, lemiančių efektyvią paramos administravimo sistemą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų investicijų įgyvendinimą. Pagal ŽIPVP 5.1 priemonę „ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės sistemos funkcionavimas“ finansuoti Europos socialinio fondo agentūros, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir Lietuvos mokslo tarybos projektai, skirti užtikrinti tinkamą šioms institucijoms pavestų ESF lėšų administravimo funkcijų vykdymą, prisidėjo prie sėkmingo ES struktūrinių fondų lėšų administravimo sistemos funkcionavimo, paraiškų įvertinimo laiku, veiksmingos įgyvendinamų projektų priežiūros, pareiškėjų ir projektų vykdytojų gebėjimų stiprinimo, administracinės naštos mažinimo bei tinkamo ESF 2007–2013 m. programos lėšų naudojimo plano įgyvendinimo.

1.3.5.2 Uždavinys Nr. 2 „Gerinti visuomenės informuotumą apie Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos teikiamą paramą bei įgyvendinimo rezultatus, vykdyti Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos vertinimą“

Įgyvendinant ŽIPVP 5 prioriteto 2 uždavinį pagal priemonę „1 VP. Informavimas ir viešinimas“ buvo įgyvendinti du informavimo ir viešinimo projektai, kuriems bendrai skirta 917 721,94 eurų. Šiuos projektus vykdė Europos socialinio fondo agentūra ir Lietuvos mokslo taryba. Projektams buvo finansuojamas informacijos ir viešinimo priemonių, skirtų konkrečioms tikslinėms grupėms (potencialiems pareiškėjams ir projektų vykdytojams) pateikimas. Intensyvesnės informacinės veiklos buvo vykdomos programos įgyvendinimo pradžioje, siekiant laiku ir tinkamai informuoti tikslines grupes apie vykstančius procesus ir galimybes pasinaudoti ESF parama.

2 uždavinys taip pat yra įgyvendinamas vykdamas priemonę „ES struktūrinės paramos vertinimas“, kurios tikslas – gerinti ES fondų, skiriamų ŽIPVP finansuoti, panaudojimo kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą, tobulinti šios veiksmų programos įgyvendinimą. Pagal priemonę buvo finansuojamas veiksmų programos (prioriteto, priemonės) einamasis veiklos vertinimas ir veiksmų programos (prioriteto, priemonės) einamasis strateginis vertinimas. 2008–2015 m. pagal šią priemonę buvo įgyvendinti 5 projektai ir atlikti 7 vertinimai. Projektų įgyvendinimui buvo skirta 385 194,61 eurų ESF lėšų. Vertinimo projektus iniciavo Finansų ministerija (3 vertinimai), Vidaus reikalų ministerija (2 vertinimai), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Švietimo ir mokslo ministerija (po 1 vertinimą).

Analizuojant 2 uždavinio įgyvendinimą ir faktinį rodiklių pasiekimą, galima teigti, kad 2 uždavinio tikslai pasiekti.

2 uždavinio produkto rodiklis „**Įgyvendintų informavimo iniciatyvų skaičius (informavimo kampanijų, konferencijų, seminarų ciklų, interneto puslapių ir t. t.)**“: ŽIPVP buvo numatyta, kad turi būti įgyvendintos ne mažiau nei 28 informavimo iniciatyvos. Iškeltas tikslas buvo beveik pasiektas, įgyvendinus 27 informavimo iniciatyvas, t. y. produkto rodiklis pasiektas 96,4 proc. Mažesnis sutartyse suplanuotas rodiklis (iniciatyvų skaičius) paaiškinamas tuo, kad Lietuvos mokslų taryba techninės paramos informavimui ir viešinimui projekto administravimo ir finansavimo sutartį sudarė tik 2011 m., todėl suplanavo ir įgyvendino mažiau informavimo iniciatyvų.

2 uždavinio rezultato rodiklis „**Galimi pareiškėjai, kurie žino apie ES struktūrinę paramą žmogiškųjų išteklių plėtrai (proc.)**“: ŽIPVP buvo numatyta, kad pasibaigus programavimo laikotarpiui apie ES struktūrinių fondų investicijas žmogiškųjų išteklių plėtros srityje turi žinoti 75 proc. galimų paramos gavėjų. Paminėtina, kad per visą programavimo laikotarpį kiekvienais metais šis rodiklis buvo pasiektas, išskyrus 2010 m., kai apie investicijas žmogiškųjų išteklių plėtrai žinojo 59 proc. galimų pareiškėjų. Visais kitais metais apie ESF investicijas žinančių pareiškėjų dalis buvo didesnė nei 75 proc. Rodiklio skirtumas 2010 m. galėjo lemti tais metais pasirinkta apklausos imtis, kai buvo apklausiami daugiau privačių įmonių atstovų, kurie geriausiai žinojo apie ES struktūrinę paramą ekonomikos skatinimui, o kiek mažiau – apie paramą žmogiškųjų išteklių plėtrai.⁶⁸ Detalesnė informacija apie informavimo ir viešinimo veiklų rezultatus pateikiama ataskaitos 7 dalyje.

Įgyvendintos viešinimo ir informavimo veiklos prisidėjo prie ES struktūrinių fondų investicijų žinomumo didinimo ne tik tarp potencialių pareiškėjų, bet ir tarp šalies gyventojų. Pavyzdžiui, nuo 2010 m. daugiau nei 70 proc. Lietuvos gyventojų buvo informuoti apie 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų finansavimo etapą (2010 m. žinančių gyventojų dalis siekė 74 proc., 2011 m. – 75 proc., 2012 m. – 78 proc., 2013 m. – 83 proc.).⁶⁹ 2015 m. net 89 proc. Lietuvos gyventojų

⁶⁸ 2010 m. apie paramą ekonomikos augimui žinojo 70 proc. apklaustų pareiškėjų, apie paramą žmogiškųjų išteklių plėtrai – 59 proc., o apie paramą sanglaudos skatinimui – 42 proc. pareiškėjų. VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“. 2010 m. informavimo ir viešinimo veiklos efektyvumo vertinimas, 2011 m.

⁶⁹ „Gyventojų apklausa apie 2007–2013 m. ES SF paramą Lietuvai“, 2011 m. rugpjūtis, „Socialinės informacijos centras“; „ES SF paramos Lietuvai bei informacinės kampanijos apie ES paramą žinomumo ir vertinimo tarp Lietuvos gyventojų tyrimas“, 2013 m. gruodis, „Spinter tyrimai“.

nurodė, kad jiems teko girdėti apie ES fondų investicijas Lietuvoje.⁷⁰ Be to, didžioji dalis gyventojų buvo girdėję būtent apie ES investicijas transportui ir keliams (60 proc. apklaustųjų), taip pat maždaug trečdalis respondentų žinojo apie ES investicijos švietimo sektoriuje (29 proc. apklaustųjų). Atskirų sričių, kuriose jaučiama ES struktūrinių fondų investicijų nauda, žinomumo visuomenėje analizė patvirtino ir skirtingų veiksmų programų žinomumo tarp potencialių pareiškėjų ir paramos gavėjų tendencijas, kai parama žmogiškųjų išteklių plėtrai buvo žinoma mažiau nei parama ekonomikos augimui.

Galima teigti, kad bendro ES fondų žinomumo visuomenėje tikslas buvo pasiektas. Atliktuose vertinimuose pabrėžiama, kad 2007–2013 m. dominavo paramos žinomumo didinimo veiksmai, tačiau nepakankamai dėmesio skirta pagrindinėms komunikacijos kryptims įtvirtinti (pavyzdžiui, pritrūko veiksmų skaidrumo ir naudos aspektų įtvirtinimui, todėl tik trečdalis Lietuvos gyventojų ES struktūrinių fondų lėšų Lietuvai paskirstymo procesą apibūdino kaip skaidrų). Ne visuomet buvo konkrečiai apibrėžtas komunikacijos adresatas ir daugelis viešinimo priemonių bei kanalų buvo adresuojami plačiai visuomenei, o socialiniams ir ekonominiams partneriams, žiniasklaidai skirtų iniciatyvų trūko.⁷¹

ŽIPVP priede nustatytas nacionalinis produkto rodiklis „**Atlikti vertinimai (procentai nuo suplanuotų ataskaitiniais metais)**“: 2008–2013 m. metiniuose ES struktūrinių fondų investicijų vertinimo planuose pagal priemonę „ES struktūrinės paramos vertinimas“ buvo suplanuota atlikti 7 priemonės „ES struktūrinės paramos vertinimas“ lėšomis finansuotus vertinimus, o iš jų iki 2015 m. pabaigos atlikti visi 7 vertinimai. Tam buvo panaudotos visos priemonės įgyvendinimui skirtos lėšos (314,39 tūkst. eurų). 2008–2015 m. produkto rodiklis „Atlikti vertinimai (procentai nuo suplanuotų ataskaitiniais metais)“ pasiektas 100 proc.

ŽIPVP priede nustatytas nacionalinis rezultato rodiklis „**Vertinimo rekomendacijos, priimtos įgyvendinti (procentai nuo pateiktų)**“: siektina rodiklio reikšmė yra 70 proc. Per 2008–2015 m. atliktuose ŽIPVP priemonės „ES struktūrinės paramos vertinimas“ lėšomis finansuotuose vertinimuose pateiktos 76 rekomendacijos, kurios visos priimtos įgyvendinti, t. y. 100 proc. pateiktų rekomendacijų buvo priimtos įgyvendinti. Detalesnė informacija apie atliktus vertinimus ir vertinimo veiklas pateikiama ataskaitos 2.7 dalyje ir prieduose.

Vertinimo veiklų įgyvendinimas pagerino ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą. Vertinimų rekomendacijų įgyvendinimo apimtis leidžia teigti, kad vertinimo rezultatai buvo integruojami į sprendimų priėmimo procesą ir veiksmų programų įgyvendinimo tobulinimą, todėl vykdyta vertinimo veikla prisidėjo prie geresnio ES struktūrinių fondų investicijų įgyvendinimo.

⁷⁰ „Informacinės kampanijos apie ES paramos skaidrumą bei ES SF paramos žinomumo ir vertinimo tarp Lietuvos gyventojų tyrimas“, 2015 m. balandis, „Spinter tyrimai“.

⁷¹ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“. 2010 m. informavimo ir viešinimo veiklos efektyvumo vertinimas, 2011 m. balandis; UAB „PricewaterhouseCoopers“. Informacijos apie Europos Sąjungos struktūrinę paramą ir jos viešinimo vertinimas, 2012 m. birželis.